

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Narva kolledž

Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Kairi Liiva ja Terje Lehes

**LASTEAIASÕPETAJATE ARVAMUSED JA KOGEMUSED
LOOMADE KAASAMISEST ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTESSE
TARTUMAA LASTEAEDEDE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Lehte Tuuling, MA

Narva 2025

Kinnitus

Oleme koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandus allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Allkirjastatud digitaalselt mõlema poolt

/tööautoriteallkiri/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Kairi Liiva ja Terje Lehes,

1. anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Lasteaiaõpetajate arvamused ja kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse Tartumaa lasteaedade näitel“

mille juhendaja on Lehte Tuuling, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kairi Liiva ja Terje Lehes

18.05.2025

Summary

The aim of the Bachelor's thesis "Kindergarten Teachers' opinions and experiences on the inclusion of animals in educational and developmental activities: a case study of kindergartens in Tartu County" was to examine the opinions and experiences of kindergarten teachers regarding the inclusion of animals in educational and developmental activities. The study focuses on kindergartens in Tartu County. The topic is particularly relevant in today's increasingly urbanized society, where children's opportunities to interact with animals and nature are diminishing, despite existing research indicating numerous emotional, social, and cognitive benefits. The findings of the thesis contribute to a better understanding of the role animals can play in early childhood education and provide insights into how such practices are perceived and implemented by teachers in Estonian kindergartens.

The study addresses the lack of systematic knowledge about how teachers perceive and implement animal involvement in early childhood education. The focus is on teachers' views of the goals, benefits, and challenges of including animals in learning activities.

The theoretical part reviews how animals support children's social and emotional development, learning motivation, and skills. The emphasis is on international studies, as Estonian research in this area is scarce and mainly focused on general education.

In the empirical part, we used qualitative research. Semi-structured interviews were conducted with 23 kindergarten teachers in Tartu County. Data were analyzed using qualitative content analysis.

The results show that teachers view animal inclusion positively. They highlight benefits such as increased empathy, responsibility, concentration, emotional balance, motivation, and practical learning opportunities. Challenges include allergies, care logistics, and differing attitudes among staff or parents.

In conclusion, animals are seen as a valuable pedagogical tool that supports children's holistic development. Successful implementation requires institutional support, clear guidelines, and consideration for the well-being of both children and animals.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. LOOMADE ROLL LASTE ARENGU NING ÕPIKOGMUSTE RIKASTAJANA	8
1.1. Loomade roll sotsiaalses ja emotsionaalses arengus	8
1.2. Loomade kaasamise roll haridusasutustes	11
1.2.1. Loomade roll haridusasutuse keskkonna rikastamisel ja nende mõju lastele	11
1.2.2. Õppetöö rikastamine loomadega	14
1.3. Ettevalmistused ja väljakutsed loomade kaasamisel õppe- ja kasvatustegevusse ...	15
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	18
2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	18
2.2. Uurimistöö metoodika	18
2.3. Andmekogumise protseduur	20
2.4. Valim	20
3. TULEMUSED JA ARUTELU	22
3.1. Lasteaiaõpetajate arusaam loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse	22
3.1.1. Üldine suhtumine loomade kaasamisest õppeprotsessi	22
3.1.2. Lasteaiaõpetajate kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse	25
3.1.3. Loomade kaasamise eesmärgid ja mõju õppe- ja kasvatustegevustes	29
3.1.4. Juhtkonna ja kolleegide suhtumine loomade kaasamisse õpetajate hinnangul ..	32
3.1.5. Õpetajate hinnang loomade mõjule laste sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule	35
3.1.6. Praktilised soovitused loomade kaasamiseks haridusprotsessi õpetajate kogemuste põhjal	38
3.2. Arutelu ja ettepanekud	39
KOKKUVÕTE	43
KASUTATUD KIRJANDUS	46
LISAD	53
Lisa 1. Kiri intervjuu läbiviimiseks	53
Lisa 2. Intervjuu küsimused õpetajatele	54
Lisa 3. Uuringus osalenud õpetajate demograafilised andmed ja õppemeetodite jaotus.	56

SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on paljud inimesed, eriti arenenud riikide linnade elanikud, hakanud otsima lähedust loodusega ja püüdlema loomulikuma elukeskkonna poole. Kuigi tänapäevane linnakeskkond on lahendanud mitmeid sotsiaalseid probleeme ja parandanud elukvaliteeti, kaasnevad sellega ka mitmed negatiivsed mõjud, sealhulgas vaimse ja füüsilise tervise halvenemine. Linnakeskkonnas võib puududa puhas õhk, piisavad liikumisvõimalused, kvaliteetsed sotsiaalsed suhted ning looduslikud stiimulid, mis on inimese tervikliku heaolu jaoks olulised (Macaulay *et al.*, 2022).

Üks murekoht tänapäevases elustiilis on vähene kontakt loomadega. Samas on uuringud näidanud, et loomad ei paku inimestele mitte ainult praktilist kasu toidu ja tööjõuna, vaid toetavad ka nende füüsilist ja vaimset heaolu. Teadlased on uurinud loomade positiivset mõju erinevate terviseprobleemide leevendamisel, tuues esile inimese ja looma vahelise sideme olulisuse igas vanuses inimeste heaolus (Fine & Andersen, 2021).

Isiklikud kogemused näitavad, et loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse võib suurendada laste motivatsiooni ja sotsiaalset avatust. Märkasime, et loomade kaasamisel osalesid lapsed innukamalt rühmategevustes, tundsid end enesekindlamalt ja arendasid sotsiaalseid oskusi, sealhulgas julgemat eneseväljendust. Samasuunalised tulemused on ilmnunud ka varasemates uuringutes, mille kohaselt toetab loomade kaasamine laste õpiedukust ja sotsiaalset arengut (Endenburg & Van Lith, 2011, lk 208–214).

Väljasõitudel erinevatesse lasteaedadesse märkasime, et mitmetes rühmades peetakse lemmikloomi. Lasteaiaõpetajad kinnitasid, et loomade olemasolu mõjub laste arengule positiivselt, muutes lapsed avatumaks, hoolivamaks ja empaatiavõimelisemaks.

Kuigi kooliõpetajate kogemusi loomade kaasamisest õppetöös on osaliselt uuritud ja dokumenteeritud (Pirnipuu, 2019), siis puudub lasteaiaõpetajate arvamuste ja kogemuste põhjalik uurimus. Ehkki loomade kaasamist haridusasutustes on rahvusvaheliselt uuritud, puuduvad Eestis süstemaatilised uuringud, mis käsitleksid lasteaiaõpetajate kogemusi selles vallas. Käesolev töö püüab täita seda lünka, pakkudes ülevaadet praktikute hinnangutest ja kogemustest Tartumaa kontekstis. Antud bakalaureusetöö eesmärk ongi välja selgitada Tartumaa lasteaiaõpetajate arvamused ning kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse.

Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas suhtuvad lasteaiaõpetajad loomade kaasamise õppe- ja kasvatustegevustesse?
2. Millised on lasteaiaõpetajate kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustes?
3. Millistel eesmärkidel kaasavad lasteaiaõpetajad loomi õppe- ja kasvatustegevustesse?
4. Kuidas tajuvad lasteaiaõpetajad juhtkonna ja kolleegide suhtumist loomade kaasamise õppe- ja kasvatustegevustesse?
5. Kas ja kuidas loomad mõjutavad laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut lasteaiaõpetajate hinnangul?

Käesolev uurimistöö koosneb kolmest osast. Esmalt anname teoreetilise ülevaate loomade rollist laste arengus, keskendudes sellele, milline on nende mõju laste sotsiaalsele, emotsionaalsele ja akadeemilisele arengule; anname ülevaate ka loomade kaasamise võimalustest haridusasutustes. Teoreetiline osa tugineb rahvusvahelistele ja Eesti teadusuuringutele ning kaardistab loomade mõju laste heaolule ja õppimisele.

Praktilises osas analüüsime Tartumaa lasteaiaõpetajate arvamusi ja kogemusi loomade kaasamise kohta õppe- ja kasvatustegevusse, tuginedes kvalitatiivsele uurimismeetodile. Uurimistöö raames intervjuerisime lasteaiaõpetajaid, et selgitada välja loomade kaasamise eesmärgid, mõju laste arengule ning sellega kaasnevad väljakutsed. Töö lõpuosas võrdleme saadud tulemusi varasemate uuringutega ning esitame õpetajate antud praktilised soovitusel selle kohta, kuidas loomi teadlikult ja eesmärgipäraselt haridusasutuste tegemistesse kaasata.

1. LOOMADE ROLL LASTE ARENGU NING ÕPIKOGMUSTE RIKASTAJANA

1.1. Loomade roll sotsiaalses ja emotsionaalses arengus

Antud peatükk annab ülevaate sellest, kuidas loomade kohalolek mõjutab laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Erilist tähelepanu pööratakse loomade rollile laste sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste kujundamisel, samuti nende potentsiaalile käitumisprobleemide leevendamisel ning akadeemilistes saavutuste toetamisel.

Loomad pakuvad inimestele rõõmu, turvatunnet ja tingimusteta sõprust, aidates sageli kaasa emotsionaalse tasakaalu saavutamisele ka keerulisemates olukordades. Füüsiline kontakt loomadega võib rahustada ning luua positiivseid emotsioone. Näiteks Powell *et al.* (2019) leidsid, et koera pidamine võib parandada inimese vaimset heaolu, tugevdada kuuluvustunnet ja soodustada sotsiaalset suhtlemist. Samuti võib see vähendada üksildust ja suurendada sotsiaalsete kontaktide arvu, mis omakorda toetab üldist heaolu.

Beetz *et al.* (2012) on uurinud loomade mõju inimestevahelisele suhtlusele ja leidnud, et loomad toimivad sageli n-õ sotsiaalsete katalüsaatoritena, hõlbustades suhtlemise algatamist ja kontaktide loomist. Samas uuringus märgitakse, et suhtlemine loomadega võib tõsta oksütotsiini taset, mis aitab vähendada stressi, soodustab usaldust ning toetab positiivseid sotsiaalseid interaktsioone. Nende tulemuste põhjal võib järeldada, et loomade juuresolekul võib väheneda agressiivsus ning suureneda inimeste sotsiaalne avatustunne ja atraktiivsus suhtluses.

Laste sotsiaalne ja emotsionaalne areng on lapse üldise heaolu seisukohalt kriitilise tähtsusega, sest mõjutab lapse suhtlust teistega, emotsioonide reguleerimise oskust ning igapäevaste probleemide lahendamisoskust. Tõhus sotsiaal-emotsionaalne areng võimaldab lapsel mõista ja väljendada oma tundeid, arendada empaatiavõimet ning omandada koostööoskusi, mis on vajalikud positiivsete ja püsivate sotsiaalsete suhete loomiseks (Dueñas *et al.*, 2021).

Loomade kaasamine on laste emotsionaalsele arengule kasulik, pakkudes emotsionaalset tuge ja tugevdades sotsiaalseid sidemeid. Cätlin Tuulingu (2021) magistritöö toob esile, et õppimine toimub kõige tõhusamalt siis, kui laps tunneb end hästi nii vaimselt kui ka

füüsiliselt. Tuulingu töös tsiteeritud Owens et al. (2012) ning Keeley ja Fox (2009) juhivad tähelepanu sellele, et vaimse tervise probleemid võivad laste õpiedukust oluliselt mõjutada. Raver ja Knitzer (2002) on rõhutanud, et emotsionaalne valmisolek kooliks kujuneb varases lapsepõlves ja võib oluliselt avaldada mõju lapse edasisele akadeemilisele edule. Thompson (2006) rõhutab, et lapse oskus mõista ja juhtida oma emotsioone on seotud tema sotsiaalse teadlikkuse ja suhtlemisoskustega. Denham, Bassett ja Wyatt (2007) lisavad, et emotsionaalse pädevuse kujunemine algab varases lapsepõlves ja mängib lapse hilisemas elus olulist rolli. Seetõttu on oluline, et lapsed omandaksid varakult oskused oma tunnete teadvustamiseks ja reguleerimiseks, samuti sotsiaalsed oskused, mis toetavad nende üldist arengut ja edukust nii õpikeskkonnas kui ka hilisemas elus.

Lemmikloomadega kokkupuutel on oluline roll laste sotsiaalses, emotsionaalses ja kognitiivses arengus. Hooliv suhtumine loomadesse, kaastunne ja sõprus aitavad kujundada positiivset suhet inimese ja looma vahel, toetades seejuures humanitaarsete väärtuste kujunemist (Hawkins *et al.*, 2017). Lapsed otsivad sageli lemmikloomadelt lohutust ning tajuvad neid usaldusväärsete kaaslastena, kellega tekivad tugevad emotsionaalsed sidemed. Koertega suhtlemine võib soodustada laste sotsiaalset arengut ning aidata vähendada stressi, seda eriti lastel, kellel on ebakindel või häiritud kiindumussuhe. Beetz *et al.* (2011) uuringust selgus, et lapsed saavad sotsiaalse stressi korral rohkem tuge koeralt kui sõbralikult inimeselt.

Lisaks on leitud, et lemmikloomadega suhtlemine võib parandada laste akadeemilist sooritust ja keskendumisvõimet. Lemmikloomadega aega veetvad lapsed on sageli rahulikumad ja madalama stressitasemega. Samuti aitab loomade kohalolu vähendada üksildustunnet ning suurendada laste sotsiaalset kaasatust, mis on lapse arengus märkimisväärse tähtsusega (Friesen, 2010).

Varasemad uuringud on kinnitanud lemmikloomade kaasamise positiivset mõju laste erinevatele arenguaspektidele. Lemmikloomade pidamine aitab lastel arendada sotsiaalseid oskusi ja empaatiavõimet, kuna suhtlemine loomadega õpetab hoolivust ning kujundab vastutustunnet. Teadusuuringud näitavad, et loomade kohalolek võib aidata vähendada stressitaset, näiteks on leitud, et koera kaasamine meditsiiniliste protseduuride, nagu füüsilise läbivaatuse ajal, mõjub lastele rahustavalt. See on seotud oksütotsiini taseme tõusuga, mis aitab lastel end tunda turvaliselt ja rahulolevalt (Beetz, 2012). Purewal *et al.* (2017) on oma uuringutes rõhutanud, et lemmikloomade kaasatus võib toetada laste ja

noorte emotsionaalset, käitumuslikku, sotsiaalset ja hariduslikku arengut. Samuti seostatakse lemmikloomadega koos elamist parema vaimse tervise ning madalama stressitasemega (Endenburg & van Lith, 2011).

Ka Eestis on uuritud lemmikloomade mõju laste arengule. Reili Lopp (2023) bakalaureusetöös uuritakse, kuidas lemmikloomade pidamine aitab toetada laste sotsiaalsete oskuste ja väärtushinnangute arengut. Loomade eest hoolitsemine õpetab lastele vastutustunnet, kannatlikkust ja hoolivust, aidates samal ajal kujundada empaatiavõimet. Töö rõhutab, et laste aktiivne osalus loomade eest hoolitsemises mängib olulist rolli vastutustunde ja hooliva suhtumise kujundamisel. Einike Rõõm (2018) on uurinud, kuidas mõjutab koera kaasamine laste arengukeskkonda, ning leidnud, et selline kaasamine võib laste emotsionaalset ja sotsiaalset arengut positiivselt mõjutada. Uuringu tulemused näitavad, et koeraga seotud tegevused võivad suurendada laste empaatiat ja sotsiaalset suhtlemist ning vähendada ärevust ja stressitaset.

Viimased uuringud on näidanud, et lemmikloomade pidamine võib olla seotud laste parema sotsiaalse käitumise ja keelelise arenguga, kuigi mõningatel juhtudel on seostatud seda ka madalama haridustasemega (Purewal *et al.*, 2024). Lemmikloomadega kokkupuude võib aidata vähendada laste käitumisprobleeme ning toetada prosotsiaalset käitumist, näiteks jagamisvalmidust ja koostööoskust. Loomade kaasamine õppekeskkonda on samuti osutunud tõhusaks vahendiks sotsiaalse suhtlemise edendamisel. Anderson ja Olson (2006) leidsid, et koera kaasamine klassiruumi parandas laste omavahelist suhtlust, muutes selle lugupidavamaks ja vähendas agressiivset käitumist. Õpetajad on täheldanud, et loomade juuresolekul paraneb laste üldine käitumine ning väheneb tõrjutus või tegevusest kõrvale jäämine (Becker *et al.*, 2017; Kirnan *et al.*, 2018). Lisaks on näidatud, et loomade kaasamine õppetöösse võib parandada laste akadeemilist ja funktsionaalset sooritust, vähendada stressi ning toetades samal ajal empaatiat ja sotsiaalsete oskuste arengut (Sandt, 2019; Beetz *et al.*, 2012).

Loomade kohalolek võib suurendada laste motivatsiooni ja tähelepanuvõimet, toetades seeläbi nende sotsiaal-emotsionaalset arengut. See areng on tihedalt seotud lapse kognitiivse arengu ja paremate õpitulemustega (Gee *et al.*, 2010). Kuigi Bassett, Denham ja Wyatt (2007) ei keskendu otseselt loomade mõjule, rõhutavad nad, et sotsiaal-emotsionaalse kompetentsuse areng on aluseks lapse edukale kognitiivsele ja akadeemilisele arengule. Vanessa LoBue (2013) uurimus näitab, et lapsed tunnevad loomade vastu rohkem huvi kui

mänguasjade vastu, mis viitab loomade olulisusele laste emotsionaalses maailmas. Gee (2010) leidis, et koerte kaasamine klassiruumi aitas suurendada laste osalemisaktiivsust ja vähendada ärevust. Samuti näitas O’Haire (2013), et loomade kaasamine võib parandada laste sotsiaalset suhtlemist ja empaatiavõimet, seda eriti nendel lastel, kellel esineb raskusi sotsiaalses suhtluses.

1.2. Loomade kaasamise roll haridusasutustes

1.2.1. Loomade roll haridusasutuse keskkonna rikastamisel ja nende mõju lastele

Antud alapeatükk annab ülevaate lemmikloomade pidamisest õpikeskkonnas ning sellest, kuidas ja millal õpetajad kasutavad loomadega seotud sekkumisi, nagu loomateraapia, loomadega seotud külastused ning loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse. Samuti käsitletakse õpikeskkonnas elavate lemmikloomade mõju õppeprotsessile ja laste arengule.

Lasteaiarühma füüsiline ja psühhosotsiaalne keskkond mängib olulist rolli lapse õppimises ja arengus, kuna see on keskkond, kus lapsed ja õpetajad veedavad suure osa oma päevast. Hästi kavandatud ja turvaline õpikeskkond ei toeta üksnes laste kehalist arengut, vaid mõjutab oluliselt ka sotsiaalset ja emotsionaalset heaolu. Uuringud näitavad, et lasteaia keskkonnatingimused ning õppe- ja kasvatustegevused mõjutavad laste üldist arengut ja heaolu (Haav *et al.*, 2019). Mitmekesine ja arendav keskkond aitab luua tingimused lapse igakülgseks arenguks. Selle rikastamiseks saab keskkonda lisada uusi elemente, näiteks esemeid, mida lapsed saavad iseseisvalt uurida, või loomi, kelle kohalolek pakub täiendavat emotsionaalset tuge, õppimise mitmekesistamist ning võimalust sotsiaalsete oskuste arendamiseks (Nugin, 2013).

Õpetaja mängib lasteaia sotsiaalse ja emotsionaalse õpikeskkonna kujundamisel kesket rolli, tagades, et see vastaks laste arenguvõimekusele ja individuaalsetele vajadustele. Ta loob olukordi, kus lapsed saavad valida mitme pakutava tegevuse vahel, mis toetab nende enesekontrolli, otsustusvõime ning iseseisvat arengut (Stockall *et al.*, 2012). Selline lapsekeskne lähenemine tugevdab laste enesekindlust ja arendab enesejuhtimise oskusi, pakkudes neile võimalusi teha ise valikuid ja võtta vastutust oma tegevuste eest (Cooney *et al.*, 2000; Hur *et al.*, 2014). Õpetaja ülesanne on luua turvaline ja toetav sotsiaalne keskkond, mis edendab laste sotsiaalset ning emotsionaalset arengut. Selleks kasutab ta erinevaid

meetodeid ja vahendeid, mis soodustavad koostööd, empaatiat ning positiivseid suhtlemisoskusi (Häidkind *et al.*, 2013)

Loomade kaasamine rühmaellu pakub õpetajatele väärtuslikku vahendit laste arengu toetamisel ja hariduseesmärkide saavutamisel. Uuringud on näidanud, et loomade kohalolek aitab lastel paremini keskenduda ja suurendab nende motivatsiooni aktiivselt õppeprotsessis osaleda. Näiteks Gee (2010) uuringust selgus, et koerte kaasamine klassiruumi parandas laste lugemisoskust ja aitas vähendada ärevust. Samuti on läbi viidud lugemisprogramme, kus loomad aitavad lastel ületada lugemisärevust ja suurendada enesekindlust. Loomade soe ja toetav kohalolek soodustab laste üldist heaolu ning toetab nende emotsionaalset ja sotsiaalset arengut (Massengill Shaw, (2013). Lisaks on uuringud näidanud, et loomade kaasamine hariduskeskkonda võib parandada laste kognitiivseid oskusi ja vähendada stressi. Loomade kohalolek soodustab ka positiivseid sotsiaalseid interaktsioone ja arendab empaatiavõimet (Friesen, 2010).

Eestis läbiviidud uuringud kinnitavad, et koera kaasamine võib avaldada positiivset mõju laste arengule ja emotsionaalsele heaolule. Näiteks Rõõm (2018) leidis, et koera kohalolek lasteaias toetas laste arengut ning soodustas nende emotsionaalset heaolu. Sarnaseid tulemusi on täheldatud ka koolikeskkonnas. Marita Kose (2019) uuring näitas, et lugemiskoera kaasamine esimese klassi õpilaste seas tõi kaasa positiivseid muutusi lugemiskiirus. Lugemiskoeraga grupis kasvas lugemiskiirus ligi kaks korda rohkem kui võrdlusrühmas, kus lugemiskoera ei kaasatud.

Loomad võivad pakkuda lastele olulist tuge, olles usaldusväärsed kaaslased, kellega lapsed saavad luua sideme juba varases lapsepõlves. Selline kiindumussuhe aitab lastel tunda end turvaliselt ja enesekindlalt, toetades nende enesearengut ja soodustades maailma avastamist (Friesen, 2010; Zilcha-Mano *et al.*, 2011). Loomade pakutav tingimusteta armastus ja aktsepteerimine aitab leevendada ärevust ning tugevdab lapse enesehinnangut. Lisaks toetab loomade eest hoolitsemine vastutustunde ja enesekontrolli arengut (Tissen, Hergovich & Spiel, 2007).

Hiljutised uuringud kinnitavad, et loomadega suhtlemine võib parandada laste sotsiaalset käitumist ja keelelist arengut. Näiteks leidsid Purewal *et al.*(2024), et koera omamine oli lastel seotud suurema prosotsiaalse käitumisega – abivalmiduse, toetavuse ja lahkusega – ning vähesema käitumisprobleemide esinemisega. Samuti täheldati paremaid sotsiaalseid

suhteid. Kuigi uuring ei keskendunud otseselt mittesõnalisele suhtlemisele, võib eeldada, et tihe kontakt loomadega toetab ka suhtlemisoskuste arengut, sealhulgas kehakeele ja näoilmete mõistmist. Lisaks on leitud, et loomadega suhtlemine võib vähendada laste stressi ja ärevust, suurendades oksütotsiini taset, mis omakorda toetab sotsiaalset suhtlemist ja positiivset enesehinnangut (Purewal *et al.*, 2017). Ka teraapiasse kaasatud loomad on enesekontrolli ja vastutustunde arendamisel osutunud tõhusaks võimaluseks (Kovács *et al.*, 2024).

Paljudes riikides on loomade kaasamine hariduskeskkonda muutunud tavapäraseks praktikaks. Seda tehakse mitmel viisil, näiteks rühmades elavate lemmikloomade, loomateemaliste külaskäikude, professionaalsete loomakäitlejate esinemiste või õppekäikudena kohtadesse, kus lastel on võimalik loomadega lähemalt tutvuda (Gee, Fine & McCardle, 2017). Loomade kohalolek aitab lastel luua usalduslikke ja toetavaid suhteid, mis on nende sotsiaalse ja emotsionaalse arengu seisukohalt olulised. Patty Borni (2017) artikkel käsitleb põhjalikult loomade rolli varases lapsepõlves, rõhutades nende positiivset mõju lapse arengule ja õpikeskkonnale. Tema hinnangul võib loomade kaasamine klassiruumi rikastada oluliselt õpikogemust ning toetada laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Näiteks võivad lapsed osaleda klassi lemmikloomade eest hoolitsemises, mis arendab nii vastutustunnet kui ka empaatiavõimet.

Loomade kohalolek lasteaias rikastab õpikeskkonda, pakkudes lastele emotsionaalset tuge, soodustades keskendumist ning edendades üldist heaolu. Loomad aitavad luua turvalise keskkonna, kus lapsed arendavad sotsiaalseid oskusi ja kujundavad oma isiksust. Nad pakuvad lastele usaldusväärseid ja stabiilseid suhteid, mis toetavad lapse isiklikku arengut ning suhtlemisoskusi eakaaslastega. Koosolemine loomadega aitab tugevdada enesehinnangut, arendada vastutustunnet ja enesekontrolli. Samuti tunnevad lapsed end loomade seltsis armastatuna ja turvaliselt, mis võimaldab neil vabamalt ennast avada, kartmata eksida (Tissen, Hergovich & Spiel, 2007). Herberti ja Lynch (2017) uuring näitab, et loomade kaasamine klassiruumi rikastab õppetööd mitmekülgsest. Lisaks sellele, et lapsed omandavad teaduslikke teadmisi ja praktilisi oskusi, aitab loomade kohalolek kaasa empaatia ning sotsiaal-emotsionaalse arengu toetamisele. Õpetajad märkisid, et loomad muudavad klassiruumi õpikeskkonna elavamaks ja kaasahaaravamaks, pakkudes lastele praktilisi kogemusi ja emotsionaalset tuge.

1.2.2. Õppetöö rikastamine loomadega

Inimese ja looma vaheline suhe on tuntud oma terapeutilise mõju poolest. Suhtlemine loomadega aitab vähendada stressi, ärevust ja üksildustunnet ning suurendab enesekindlust ja emotsionaalset heaolu. Loomade kaasamine õppetöös soodustab laste sotsialiseerumist, muudab nad mängulisemaks ja hoolivamaks ning parandab keskendumisvõimet (Krškova *et al.*, 2010). Friesen (2010) rõhutab, et loomad pakuvad lastele sotsiaalset ja emotsionaalset tuge, kuna lapsed suhtlevad nendega loomulikult ja eelarvamusteta. Loomade rahustav ja lohutav kohalolek suurendab laste enesekindlust ning julgust eneseväljenduses. Jacksoni (2012) sõnul on loomad eriti kasulikud erivajadustega laste toetamisel, aidates neid rahustada ja luues turvalise õhkkonna.

Loomade kaasamist kasutatakse mitmetes haridus- ja teraapiavaldkondades, sealhulgas psühholoogias, eripedagoogikas, logopeedias ning alushariduses. Loomadega seotud sekkumisi võib jagada kolmeks.

Loomateraapia – eesmärgipärane terapeutiline tegevus, mida viib läbi spetsialist koos spetsiaalselt koolitatud loomaga.

Loomi kaasavad tegevused – vabas vormis tegevused, kus loomad on osalised, näiteks külastused, ühisüritused või igapäevane hooldamine.

Loomi kaasav haridus – süstemaatiliselt planeeritud õppeprotsess, kus loomad on õpetamise ja õppimise lahutamatu osa (Meers *et al.*, 2007).

Loomade kaasamine koolide ja lasteaedade õppeprotsessi on muutunud üha tavaprasemaks praktikaks. Loomad osalevad aktiivselt koolitundides, aidates suurendada laste motivatsiooni ning toetades empaatia ja austuse kujunemist kaaslaste suhtes (Gee, Fine & Schuck, 2015). Loomade kaasamine soodustab laste emotsionaalse intelligentsuse arengut, aidates neil paremini mõista ja teadvustada enda ning teiste tundeid. Seda meetodit saab rakendada igapäevases õppetöös kõigi laste jaoks, kuid see on eriti tõhus emotsionaalsete ja käitumisraskustega laste toetamisel (Dicé *et al.*, 2017, lk 455).

1.3. Ettevalmistused ja väljakutsed loomade kaasamisel õppe- ja kasvatustegevusse

Käesolev alapeatükk käsitleb probleeme ja riske, mis võivad tekkida loomade kaasamisel õppeprotsessi ning juhtkonna ja kolleegide hoiakuid seoses loomade kaasamisega õppe- ja kasvatustegevustesse. Samuti käsitletakse loomade heaolu hariduskeskkonnas ning tuuakse välja meetmed võimalike probleemide ennetamiseks ja aspektid, millele õpetajad peaksid tähelepanu pöörama. Kuigi loomade kaasamine haridusse on pälvinud laialdast positiivset tähelepanu, sõltub selle edukas rakendamine mitmetest teguritest. Praktikas võivad õpetajate ja haridusasutuste juhtkonna hoiakud selles küsimuses erineda. Kolleegide ja juhtkonna toetus on oluline iga uuenduse rakendamisel, sealhulgas loomade integreerimisel õpikeskkonda.

Loomade kaasamine on tihedalt seotud sotsiaalsete ja kultuuriliste teguritega, mis võivad mõjutada õpetajate valmisolekut ja suutlikkust selliseid uuendusi rakendada. Sotsiaalkultuurilise käsitluse kohaselt määravad õpetajate ja juhtkonna hoiakud olulisel määral, kuidas kaasava hariduse põhimõtted praktikasse jõuavad, kuna nii üksikisikud kui ka organisatsioonid tegutsevad oma sotsiaalses ja kultuurilises kontekstis (Reinaru, 2020). Seetõttu on loomade kaasamise edukuse eelduseks ühtne arusaam ning toetav ja koostöine suhtluskultuur haridusasutuses.

Lisaks väärtushoiakutele kaasnevad loomade õppeprotsessi integreerimisega ka mitmed praktilised ja logistilised väljakutsed. Näiteks võivad probleemideks osutuda ruumipuudus, ohutusnõuete täitmine, allergiad ning vajadus tagada loomade heaolu. Kuigi koolijuhid võivad näha loomade kaasamises väärtuslikku võimalust toetada laste õppimist ja arengut, tekitavad neis sageli muret võimalikud riskid ja piiratud ressursid. Friesen (2010) toob esile, et juhid, kes hindavad loomade terapeutilist mõju, on valmis selliseid algatusi toetama, ent üksnes juhul, kui on tagatud nii laste turvalisus kui ka loomade heaolu.

Loomade kohalolu õppekeskkonnas, näiteks klassiruumis, võib pakkuda lastele rahu, julgust ning emotsionaalset tuge. Loomade kaasamine võib olla eriti kasulik õpetajatele, kes töötavad erivajadustega lastega, aidates lastel arendada empaatiat, vastutustunnet ja sotsiaalseid oskusi. Samas on oluline, et õpetajad hindaksid oma valmisolekut töötada loomadega ning omaksid piisavat teadlikkust ja oskusi loomade eest hoolitsemisel, et tagada nii laste kui ka loomade heaolu (Uttley, 2013).

Loomade kaasamine varajases lapsepõlves rühmakeskkonda võib pakkuda hariduslikke ja emotsionaalseid eeliseid. Samas on oluline, et lapsed mõistaksid loomade tundlikkust ning vajadust nende heaoluga arvestada. Lastele tuleb selgitada, kuidas loomade eest hoolitseda ja neid austada, võttes ühtlasi arvesse iga lapse individuaalseid vajadusi, nagu loomahirm või allergiad. Loomade kaasamine õppetöösse peab olema hoolikalt planeeritud, et tagada positiivne ja turvaline kogemuse kõigile osapooltele (Lewis & Grigg, 2021). Eesti Loomakaitse Selts (Karurahu, 2024) rõhutab, et loom ei ole mänguasi, vaid tundlik olend, kelle vajadusi tuleb austada. Laste ja loomade vahel turvalise ja usaldusväärse suhte kujundamiseks soovitatakse looma järk-järgult harjutada uute helide ja lõhnadega, õpetada lastele sobilikku käitumist loomadega suhtlemisel ning kehtestada rühmas kokkulepped, mis tagavad nii looma kui ka laste turvalisuse.

Kolleegide suhtumine loomade kaasamisse hariduskeskkonda sõltub suuresti nende professionaalsetest kogemustest ja valmisolekust selliseid meetodeid rakendada. Uuringud on näidanud, et õpetajad, kes tunnevad end loomade kohalolekul ebamugavalt, on vähem altid neid õppetegevustesse kaasama (People's Dispensary for Sick Animals, 2013). Samuti võivad loomade kaasamist mõjutada mured terviseohutuse, allergiate, kultuuriliste tõekspidamiste ja loomade heaolu küsimustes. Praktikas võib takistuseks osutuda ka ruumipuudus, hooldusvõimalused ning juriidilised või logistilised küsimused. Olulist rolli mängib kolleegide toetus või vastuseis, kujundades õpetajate hoiakuid ja otsuseid loomade kaasamise osas. Gee, Fine ja McCardle (2017) lisavad juurde ka haridusliku aspekti, märkides, et teatud juhtudel võib loomade kohalolu häirida laste keskendumisvõimet ning segada õppetööd. Seetõttu on oluline, et loomade kaasamine õppetöösse oleks hoolikalt planeeritud ning arvestaks kõigi osapoolte vajadusi ja heaolu.

Blouin (2012) uurimusest selgus, et loomad pakuvad lastele olulist tuge ja seltsi. Lapsed nimetasid kõige sagedamini kiindumuse ja toetuse allikatena kasse ning koeri, harvem aga linde, kalu ja roomajaid, mis võib olla tingitud sellest, et kassid ning koerad väljendavad oma kiindumust laste suhtes palju selgemini kui teised loomad. Loomad toimivad laste jaoks oluliste kiindumusobjektidena, pakkudes hinnanguvaba armastust, seltsi, tuge ja lohutust.

Haridusasutustes tuleb loomade, eriti koerte ja kasside, kaasamisel arvestada võimalike ohtudega, nagu zoonootiliste haiguste levik, allergiariskid ja loomade heaolu küsimused (Jalongo *et al.*, 2004). Vastutustundliku ohutuskorraldusega on võimalik neid riske märkimisväärselt vähendada (Brodie *et al.*, 2002). Eriti oluline on tähelepanu pöörata

allergiariiskile, kuna mõnel lapsel võib esineda tundlikkus loomakarvade suhtes. Riske saab vähendada sobivate hooldus- ja ettevaatusabinõude abil. Näiteks võib loomateraapiat läbi viia avarates ja hästi ventileeritud ruumides ning kasutada ühekordselt kasutatavaid tarvikuid, nagu spetsiaalsed padjad. Lisaks on soovitatav tagada kätepesu nii enne kui ka pärast looma külastust, mis võimaldab ka allergiaga lastel tegevustest osa võtta. Teraapialoomad on tavaliselt spetsiaalselt välja koolitatud, et vältida soovimatut käitumist, nagu lakkumine või kratsimine, mis aitab riske veelgi vähendada (Jalongo *et al.*, 2004; Gee, Fine & McCardle, 2017).

Armfieldi (2007) uuringust selgus, et loomade tajumine ohtlike, vastikust tekitavate ja kontrollimatutena on tugevalt seotud hirmu tekkimisega. See rõhutab vajadust arvestada laste tajutud hirmudega ning pakkuda piisavat ettevalmistust ja tuge, et loomade kaasamine oleks kõigile positiivne ja turvaline kogemus.

Loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevusse võib pakkuda lastele emotsionaalset tuge, suurendada motivatsiooni ning parandada keskendumisvõimet. Siiski tuleb arvestada ka loomade heaolu, kuna õpikeskkond ei pruugi alati olla kõigile loomadele sobiv keskkond. Eriti oluline on arvestada öise eluviisiga loomade ja näriliste vajadustega, kes võivad olla väga tundlikud puudutuste ning stressirohkete olukordade suhtes. Selleks, et loomade kaasamine õppetöösse oleks vastutustundlik, peavad õpetajad hoolikalt planeerima, kuidas loomade eest hoolitseda. See hõlmab sobivate tingimuste tagamist, võimalike riskide ennetamist ning kõigi osapoolte – nii laste kui ka loomade – turvalisuse ja heaolu tagamist (PETA, s.a.).

Kokkuvõtlikult võib öelda, et loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse toetab laste sotsiaalset, emotsionaalset ja kognitiivset arengut. Loomade kohalolek aitab lastel paremini keskenduda ja rahuneda ning soodustab empaatia, vastutustunde ja enesekontrolli kujunemist. Empiirilised uuringud näitavad, et loomad võivad pakkuda lastele emotsionaalset tuge, suurendada õpimotivatsiooni ning toetada turvalise ja usaldusväärse õpikeskkonna loomist. Siiski tuleb rõhutada, et loomade kaasamine peab olema teadlikult planeeritud ja vastutustundlik. Edukaks rakendamiseks on vaja arvestada nii laste kui ka loomade heaolu, individuaalseid vajadusi ning hariduskeskkonna võimalusi. Ainult sel viisil saab tagada, et loomade kohalolek tõepoolest rikastab õppeprotsessi ning toetab kõigi osapoolte arengut ja heaolu.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimistöö eesmärk on välja selgitada Tartumaa lasteaiaõpetajate arvamused ning kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse.

Uurimisküsimused on järgmised.

1. Kuidas suhtuvad lasteaiaõpetajad loomade kaasamise õppe- ja kasvatustegevustesse?
2. Millised on lasteaiaõpetajate kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse?
3. Millistel eesmärkidel kaasavad lasteaiaõpetajad loomi õppe- ja kasvatustegevustesse?
4. Kuidas tajuvad lasteaiaõpetajad juhtkonna ja kolleegide suhtumist loomade kaasamise õppe- ja kasvatustegevustesse?
5. Kas ja kuidas mõjutavad loomad lasteaiaõpetajate hinnangul laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut?

2.2. Uurimistöö metoodika

Käesoleva uurimistöö andmekogumise meetodina kasutasime poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab küsitlejal järgida kindlat küsimuste raamistikku, kuid samas on vastajatel võimalus oma mõtteid ja kogemusi vabamalt väljendada (Laherand, 2008, lk 15). Meetod osutus sobivaks, kuna uurimuse eesmärk oli koguda lasteaiaõpetajate isiklike kogemusi ja hoiakuid loomade kaasamise kohta hariduskeskkonda, võimaldades erinevaid vastuseid omavahel võrrelda ning analüüsida.

Uurisime lasteaiaõpetajate kogemusi, arusaamu ja suhtumist loomade kaasamise õppe- ja kasvatustegevustesse ning selle mõju laste arengule. Koostasime avatud intervjuuküsimused, et osalejad saaksid oma seisukohti ja kogemusi vabalt jagada. Kuigi intervjuuküsimusi ei piloteeritud ametlikult, esitasime need enne andmekogumist kahele

kolleegile ja lõputöö juhendajale ning tegime nende tagasiside põhjal väiksemaid muudatusi sõnastuses. Avatud küsimused võimaldasid koguda põhjalikke vastuseid, rikastasid andmestikku ning toetasid analüüsiprotsessi.

Kõik intervjuud salvestasime ja transkribeerisime, et tagada täpsus ja andmete terviklikkus. Kokku viisime läbi 23 intervjuud, neist 11 viis läbi Kairi ja 12 Terje. Intervjuude ajaline pikkus oli 14 – 40 minutit, keskmine pikkus oli 22,8 minutit. Kokku transkribeerisime 54 lehekülge (reavahega 1,0) õpetajate vastuseid uurimisküsimustele.

Andmete töötlemisel kasutasime kvalitatiivset sisuanalüüsi, tuginedes temaatilisele lähenemisele. Andmeanalüüsi viisime läbi koostöös, arutledes valitud tekstilõikude tähenduse üle ja võrreldes oma tõlgendusi, et vähendada subjektiivsuse mõju ning tagada tulemuste usaldusväärsus. Andmeanalüüsi viisime läbi käsitsi, järgides kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõtteid. Intervjuutekstid lugesime korduvalt läbi ning kasutades visuaalseid märgistusi ja värve korduvate märksõnade, mustrite ja tähenduslike mõttelõikude esiletõstmiseks. Nende põhjal tuvastasime peamised teemad ja koostasime temaatilised kategooriad, mis aitasid meil struktureerida õpetajate kogemusi ja vastata uurimisküsimustele.

Andmete struktureerimiseks kategoriseerisime intervjuuküsimused viie põhiküsimuse alla, millest igaühe alla kuulus kolm täpsustavat alusküsimust. Kokku kodeerisime ja analüüsisime 16 intervjuuküsimust, lähtudes uurimisküsimustest ja vastustes korduvatest mustritest. Olulised tekstiosad eraldasime ja liigitasime esilekerkivate teemade alusel, mis võimaldas tuvastada õpetajate hinnangutes korduvaid arusaamu ja kogemusi.

Anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks andsime igale osalejale tähise (nt Õ1, Õ2 jne). Andmete analüüsimisel uurisime ka seoseid ja mustreid, mis ilmsid loomade kaasamise mõjust laste sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule. Lisaks pöörasime tähelepanu juhtkonna ja kolleegide hoiakute mõjule, samuti kaardistasime õpetajate tajutud väljakutsed ja võimalikud lahendused.

2.3. Andmekogumise protseduur

Andmete kogumiseks koostasime poolstruktureeritud intervjuude kava, mille koostamisel pöörasime erilist tähelepanu küsimuste selgusele ja asjakohasusele. Intervjuude eesmärk oli uurida loomade kaasamise rolli laste sotsiaalses ja emotsionaalses arengus, samuti õpetajate hoiakuid ja isiklike kogemusi seoses loomade integreerimisega õppe- ja kasvatustegevustesse.

Valimi koostamisel võtsime esmalt ühendust lasteaedade direktorite ja õppejuhtidega, et leida õpetajad, kellel on vahetuid kogemusi loomade kaasamisega. Kasutasime lumepallimeetodit, mille käigus esimesed intervjuueeritavad soovitasid omakorda uusi potentsiaalseid osalejaid.

Intervjuude ajad leppisime osalejatega individuaalselt kokku ning need viidi läbi 2025. aasta jaanuaris ja veebruaris. Intervjuud toimusid kas lasteaiaruumides või veebikeskkonnas (Zoom, Teams), seda sõltuvalt osalejate eelistustest. Ühe intervjuu keskmine kestus oli umbes 22 minutit. Osalejate teadlikul nõusolekul salvestasime kõik intervjuud helisalvestusseadmega. Enne intervjuude alustamist selgitasime osalejatele uuringu eesmärgi, andsime ülevaate andmete kasutamisest ning tagasime anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse. Osalejad kinnitasid oma nõusolekut vabatahtlikult, mis lõi usaldusliku keskkonna ausate ja sisukate vastuste kogumiseks.

2.4. Valim

Uurimistöö valimisse kaasasime Tartumaa koolieelse lasteasutuse õpetajad, kellel oli otsene kogemus loomade kaasamisest rühmakeskkonda. Moodustasime valimi sihipäraselt, valides õpetajaid erinevatest Tartumaa lasteaedadest, sealhulgas Tartu linnast, Tartu vallast, Nõo vallast, Elva vallast ja Kambja vallast, et tagada piirkondlik mitmekesisus.

Osalejate leidmiseks võtsime esmalt ühendust lasteaedade juhtkondadega, kes aitasid tuvastada potentsiaalseid intervjuueeritavaid, kellel oli praktiline kogemus loomade kaasamisega õppe- ja kasvatustegevustesse. Meie eesmärk oli kaasata 20–25 õpetajat.

Valimi mitmekesisuse suurendamiseks kasutasime lumepallimeetodit, kus esimesed intervjuueeritavad soovitasid täiendavaid potentsiaalseid osalejaid. Intervjuude käigus kaardistasime õpetajate arvamusi ja kogemusi ning analüüsisime loomade kaasamise mõju laste sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule.

Kokku intervjuueerisime Tartumaa lasteaedadest 23 lasteaiaõpetajat, kes olid oma pedagoogilises praktikas loomi kas juba kaasanud või kaasasid neid aktiivselt õppe- ja kasvatustegevustes. Valimi iseloomustamiseks kasutasime intervjuude alguses esitatud demograafilisi küsimusi ning vastuste sisuanalüüsi. Valimi moodustasid erineva vanuse ja tööstaažiga õpetajad, mis võimaldas käsitleda loomade kaasamise temaatikat mitmekülgselt vaatenurgast. Vanuseliselt olid esindatud õpetajad vanuserühmades 20. kuni 60. eluaastani. Suurim osalejate rühm kuulus 30–39-aastaste (10 õpetajat) ja 40–49-aastaste (7 õpetajat) vanusevahemikku. Uuringus osales viis õpetajat vanuserühmast 20–29 aastat ning kaks õpetajat vanuserühmast 50–59 aastat (vt Lisa 3, Tabel 1) Selline jaotus viitab sellele, et loomade kaasamise kogemusi leidub kõikides vanuserühmades, kuid enim esindatud olid keskealised õpetajad, kellel on tavaliselt välja kujunenud tööstiil ja laiem kokkupuude erinevate õpetamismeetoditega.

Tööstaaži osas oli enim õpetajaid (10) töötanud 6–10 aastat. 1–5-aastase kogemusega oli 8 õpetajat, ning 11–15-aastase staažiga 3. Üksikud vastajad omasid pikemat töökogemust: 26–30 aastat (1) ja 31–35 aastat (1) (vt Lisa 3, Tabel 2). Analüüsi põhjal ilmnes, et õpetajate valmisolek loomi õppetöösse kaasata ei sõltunud tööstaaži pikkusest, seda praktiseerisid nii alustavad kui ka kogenumad õpetajad. Samas töid staažikamad õpetajad enam esile praktilisi takistusi, peegeldades nende teadlikkust süsteemsetest vajadustest ja piirangutest.

Õppemeetodite lõikes selgus, et loomade kaasamine toimub peamiselt projektiõppe raames, seda tõi välja 19 õpetajat. Mõnevõrra vähem mainiti nädalakavasse (3) ja individuaaltöösse (1) lõimitud tegevusi (vt Lisa 3, Tabel 3) See viitab, et loomade kaasamine on enim levinud just avatud ja loovust soosivates meetodikates, nagu projektiõppe, mis võimaldab laste ja loomade vaheliste suhete kujunemist süvendatumalt toetada.

3. TULEMUSED JA ARUTELU

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused ja kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevusse ning uurida, kuidas õpetajate hinnangul toetab loomade kaasamine lasteaialaste emotsionaalset ja sotsiaalset arengut. Lisaks keskendub töö mitmele probleemkohale, millele soovime leida võimalikke lahendusi, näiteks õpetajate vähesed teadmised ja oskused loomade kaasamise teemal, loomade kaasamise mõju laste arengule ja selle teadlikkuse puudumine, haridusasutuse toe ja regulatsioonide puudulikkus, loomade kaasamisega seotud riskide ja hirmude vähene teadlikkus ja teaduslike uurimuste puudumine Eesti kontekstis.

Tulemuste parema mõistmise huvides on töösse lisatud ka õpetajate tsitaate, mis on esitatud *kursiivis*. Teemasse mittepuutuvad või korduvad osad on tsitaatidest eemaldatud ja tähistatud sümboliga /.../, et säilitada teksti sujuvus ja olulisus. Osalejate anonüümsuse tagamiseks on tsitaatide lõpus kasutatud pseudonüüme.

3.1. Lasteaiaõpetajate arusaam loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse

3.1.1. Üldine suhtumine loomade kaasamisest õppeprotsessi

Esimese uurimusküsimusega soovisime välja selgitada, kuidas lasteaiaõpetajad suhtuvad loomade kaasamise õppe- ja kasvatustegevustesse ning millist mõju tajuvad nad loomade kohalolul laste arengule. Analüüsisime intervjuude käigus kogutud andmeid ja jagasime need mitmeks oluliseks kategooriaks, mis kajastavad õpetajate kogemusi, seisukohti ja arvamusi loomade kaasamise eeliste ja väljakutsete kohta. Analüüsi tulemusel eristusid järgmised kategooriad: loomade kaasamise mõju laste arengule, empaatia ja vastutustunde arendamine, praktilised õppimisvõimalused, rahustav ja toetav keskkond, väljakutsed ja piirangud ning individuaalsed kogemused ja erinevad lähenemisviisid.

Enamik õpetajatest oli seisukohal, et loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevusse avaldab laste arengule positiivset mõju ning loomade kohalolek aitab kaasa laste sotsiaalsete, emotsionaalsete, kognitiivsete ja motorsete oskuste kujunemisele. Mitmed õpetajad tõid esile, et loomade eest hoolitsemine õpetab lastele hoolivust, empaatiat ning vastutustunnet (Õ1, Õ5, Õ7, Õ22).

Loomade kaasamine on rikastanud laste õpikogemust tohutult. Nad õpivad mitte ainult looduse ja hoolivuse kohta, vaid ka enda ja oma tunnete kohta. (Õ1)

Lisaks rõhutasid mitmed õpetajad, et loomade kaasamine toetab laste kognitiivset arengut, võimaldades neil õppida loomade käitumise ja elutsüklite kohta praktiliste kogemuste kaudu (Õ10, Õ17). Õpetajad märkisid, et vahetu kokkupuude loomadega aitab lastel paremini mõista looduse toimimist ning süvendab nende huvi ümbritseva keskkonna vastu. Motoorsete oskuste arengule mõjub positiivselt see, et loomade eest hoolitsemine, näiteks toitmine, veenõude vahetamine või puuride puhastamine, nõuab käelist tegevust, mis arendab peenmotoorikat (Õ17).

Empaatia ja vastutustunde kujunemise seisukohalt töid õpetajad esile, et loomade kaasamine õpetab lastele, et elusolendid sõltuvad nende hoolest. See teadlikkus soodustab laste hoolivuse ja vastutustunde arengut (Õ11, Õ18, Õ21). Samuti rõhutasid mitmed õpetajad, et loomade olemasolu aitab lastel paremini mõista teiste olendite tundeid ja vajadusi, mis omakorda toetab empaatilise mõtlemise arengut (Õ7, Õ16, Õ22).

Lapsed õpivad märkama teiste vajadusi ja mõistma, kuidas nende tegevus mõjutab teisi elusolendeid. (Õ18)

Paljud õpetajad töid esile, et loomade eest hoolitsemine toetab laste sotsiaalsete oskuste arengut, aidates lastel mõista, kuidas nende tegevus võib mõjutada teisi elusolendeid. Sellised tegevused soodustavad empaatiat, koostööoskusi ning vastutustunnet rühmas tegutsemisel.

Õpetajate kogemuste põhjal toetab loomade kaasamine lasteaia õppe- ja kasvatustegevusse ka praktilist õppimist, pakkudes lastele võimalusi teadmiste omandamiseks vahetus ja reaalses kontekstis. Mitmed õpetajad rõhutasid, et loomade käitumise jälgimine ning teadmised nende elutsüklite ja toitumisharjumuste kohta aitavad rikastada laste loodusteaduslikke teadmisi (Õ10, Õ12, Õ17). Lisaks toovad õpetajad välja, et loomade kaasamine loob võimalusi lõimida õpitegevusi erinevate õppevaldkondadega. Näiteks on loomade eest hoolitsemine pakkunud lastele praktilisi kogemusi arvutamises, mõõtmises ja sõnavara arendamises, toetades seeläbi nii matemaatika kui ka keele ja kõne arengut (Õ19).

Mitmed õpetajad märkisid ka, et loomade kohalolek soodustab laste loovust. Lapsed loovad loomade teemalisi joonistusi, lugusid ja rollimänge, mis toetavad nende eneseväljendust ning kujutlusvõimet (Õ18).

Loomade kaasamine rikastab õppetööd ja annab lastele võimaluse õppida hoolivust, empaatiat ning loodusteadusi praktiliselt. (Õ7)

Mitmed õpetajad rõhutasid, et loomade kohalolek aitab luua rahulikuma ja toetavama õpikeskkonna. Loomade jälgimine ja nendega suhtlemine mõjub lastele rahustavalt, aidates vähendada stressi ning ärevust (Õ9, Õ15, Õ22). Õpetajate kogemuste põhjal võib loomade kaasamine pakkuda lastele emotsionaalset turvatunnet ja stabiilsust, mis toetab keskendumisvõimet ning üldist heaolu. Loomade positiivset mõju on täheldatud eriti erivajadustega lastel. Loomade kohalolek aitab rahustada hüperaktiivseid lapsi ning toetab lapsi, kellel on raskusi sotsiaalse suhtlemise või emotsionaalse eneseregulatsiooniga. Loomad võivad pakkuda neile lastele hinnanguvaba suhtluspartnerit, kelle juuresolekul on kergem rahuneda ja keskenduda (Õ9, Õ17).

Kalade vaatamine on laste jaoks rahustav. Nad armastavad jälgida, kuidas kalad liiguvad ja mida nad teevad. (Õ12)

Kuigi enamik õpetajaid tõid esile loomade kaasamise eelised, ei saa mööda minna ka mitmetest väljakutsetest, mis sellega kaasnevad. Üheks sagedaseim probleem on loomade eest hoolitsemisega seotud lisatöö, mis nõuab õpetajatelt täiendavat aja- ja töökorraldust, eriti vaheajal ja puhkuseperioodidel, kui loomad vajavad jätkuvalt hoolt ning tähelepanu (Õ9, Õ16). Samuti mainiti tervisega seotud piiranguid, näiteks allergiaid või hirme, mis esinevad nii lastel kui ka personalil. Need võivad takistada loomade kaasamist igapäevastesse tegevustesse ja vajavad eelnevat kaalumist ning individuaalsete vajadustega arvestamist (Õ6, Õ16). Lisaks tõid õpetajad esile ohutusküsimused, mis puudutavad loomadega seotud tegevusi, nagu akvaariumide puhastamine või loomade toitmine. Sellised tegevused eeldavad pidevat täiskasvanu järelvalvet, et tagada nii laste kui ka loomade turvalisus (Õ12). Nende väljakutsete valguses rõhutasid mitmed õpetajad vajadust selgete juhiste ja toetavate struktuuride järele, et loomade kaasamine oleks jätkusuutlik ning kõigile osapooltele turvaline.

Puuduseks on see, kes hoolitseb loomade eest siis, kui rühmal on pausid, näiteks pikad kollektiivsed puhkused. (Õ11)

Õpetajad, kellel on varasem positiivne kogemus loomade kaasamisega, suhtuvad sellesse enamasti entusiastlikult ning näevad selles tõhusat viisi laste arengu toetamiseks (Õ5, Õ18). Nad rõhutavad loomade rolli empaatia ja vastutustunde kujundamisel ning väärtustavad praktilisi kogemusi, mida loomadega tegelemine lastele pakub. Samas leidub ka õpetajaid, kes on loomade kaasamise osas ettevaatlikumad või skeptilisemad. Nende hinnangul nõuab loomade eest hoolitsemine liigselt aega ja ressursse, ning mõningatel juhtudel peavad nad loomade kaasamist laste arengule mittehädavajalikuks (Õ8, Õ14). Sellest järeldeb, et õpetajate suhtumine loomade kaasamisse sõltub suuresti nende isiklikust kogemusest, töökoormusest ja uskumustest laste arengu toetamise osas.

Minu kogemused näitavad, et laste huvi loomade vastu on väga suur. (Õ21)

Üldistades intervjuudest saadud tulemusi võib järeldata, et lasteaiaõpetajate suhtumine loomade kaasamisse õppe- ja kasvatustegevustesse on valdavalt positiivne. Õpetajate kogemused näitavad, et loomade kaasamine toetab laste arengut mitmel tasandil, eriti sotsiaalsete oskuste, empaatia ja praktilise õppimise kaudu. Loomade kohalolek pakub lastele väärtuslikke võimalusi hoolivuse, vastutuse ja loodusteaduslike teadmiste omandamiseks. Samas tõid õpetajad välja ka mitmeid praktilisi väljakutseid, mis võivad loomade kaasamisega kaasneda – näiteks hoolduse korraldamine, allergiad, ohutusküsimused ja õpetajate enda teadlikkus või kogemuste puudumine selles valdkonnas. Õpetajate arvamuste põhjal võib öelda, et kuigi loomade kaasamine rikastab laste õpikogemust, eeldab see õpetajatelt valmisolekut ja oskust tasakaalustada kaasnevaid kohustusi ja vastutust. Sellest tulenevalt on oluline toetada õpetajaid vastava koolituse ja juhendmaterjalidega, et loomade kaasamine oleks turvaline, teadlik ja süsteemne osa lasteaia toimuvast õppe- ning kasvatustööst.

3.1.2. Lasteaiaõpetajate kogemused loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse

Teise uurimusküsimuse eesmärk oli uurida lasteaiaõpetajate kogemusi loomade kaasamise kohta õppe- ja kasvatustegevustesse. Analüüsisime intervjuude käigus kogutud andmeid ning leidsime mitmeid ühiseid kategooriaid, mis kajastavad õpetajate erinevaid kogemusi ja aspekte. Andmete analüüsi tulemusel jagasime vastused järgmistesse kategooriatesse: loomade valik ja nende eesmärgid õppetöös, ettevalmistused loomade kaasamiseks ja

takistused, laste reaktsioonid loomadele ja loomade mõju arengule, vastutuse ja hoolivuse arendamine lastes, pikemaajalised mõjud ning õpetajate kogemused.

Õpetajate kogemustest selgub, et loomade kaasamine lasteaia õppeprotsessi sõltub mitmetest kaalutletud teguritest, nagu loomade hooldamise lihtsus, turvalisus ja hariduslik väärtus. Intervjueeritud õpetajate sõnul on rühmadesse kõige sagedamini kaasatud kalad (Õ3, Õ4, Õ8, Õ9, Õ16), raagritsikad (Õ1, Õ10, Õ13, Õ22), Aafrika hiidteod (Õ16, Õ17, Õ18), küülikud (Õ2, Õ20), kilpkonnad (Õ3, Õ11), lembelinnud (Õ2) ja merisead (Õ20). Samuti mainiti haruldasemaid loomi, näiteks maisi-roninastik, leopardgekod ja teraapiakoerad (Õ5, Õ6, Õ7). Õpetajate hinnangul on loomade valikul oluline hinnata nende sobivust lasteaia keskkonda, näiteks kalad ja teod on kergesti hooldatavad ning pakuvad väärtuslikke õppevõimalusi looduse ning elu protsesside tundmaõppimiseks (Õ3, Õ17). Samuti pidasid õpetajad oluliseks valida loomad, kes ei kujuta lastele ohtu ega tekita allergilisi reaktsioone, et tagada laste turvalisus ja heaolu (Õ5, Õ7, Õ22).

Meil on rühmas prussakad, sest need on huvitavad, kergesti hooldatavad ja õpetavad lastele vastutust. (Õ7)

Õpetajate kogemustest selgub, et loomade kaasamine lasteaia õppe- ja kasvatustegevusse nõuab hoolikat ettevalmistust ning läbimõeldud korraldust. Intervjueeritud õpetajad rõhutasid, et enne loomade toomist rühma on oluline teavitada sellest nii lapsi kui ka lapsevanemaid ning kaardistada võimalikud allergiad ja hirmud, et ennetada võimalikke probleeme (Õ2, Õ6, Õ7). Loomade heaolu tagamiseks peavad õpetajad arvestama vajadusega kohandada rühmaruume, luua sobiv elupaik ning tagada loomadele vajalik toit ja hooldusvahendid (Õ12, Õ17). Samuti peavad õpetajad andma lastele selged juhised loomade eest hoolitsemiseks, et toetada nii loomade heaolu kui ka tagada sujuv ja turvaline õppetöö (Õ5, Õ13). Õpetajad tõid välja ka vajaduse valmistuda võimalike takistuste lahendamiseks, sealhulgas laste või kolleegide vastumeelsus loomade suhtes (Õ2), hoolduse korraldamine puhkuseperioodidel ning küsimused, mis puudutavad loomade eest hoolitsemist nädalavahetustel (Õ11, Õ21).

Suurim väljakutse on olnud lapsevanemate kaasamine – mitte kõik pole kohe ideega nõus, kuid kui nad näevad, kuidas see laste arengule mõjub, on nende suhtumine toetavamaks muutunud. (Õ1)

Õpetajate kogemuste põhjal toob loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse lastele kaasa mitmeid positiivseid emotsioone ning arenguvõimalusi. Intervjueeritud õpetajate hinnangul toetab loomade kohalolek laste emotsionaalset arengut, lapsed kiinduvad loomadesse, annavad neile nimed ja tunnevad nende suhtes hoolivust (Õ1, Õ7). Õpetajad on täheldanud, et loomad loovad rühmakeskkonnas turvatunde ja rahuliku õhkkonna, mis aitab eriti ärevatel ja aktiivsetel lastel paremini keskenduda (Õ9, Õ16, Õ19). Mitmed õpetajad rõhutasid loomade erilist positiivset mõju erivajadustega lastele, kellele pakub loomade kohalolek tuge ning aitab arendada sotsiaalseid oskusi ja turvatunnet (Õ3, Õ17). Samuti rõhutasid õpetajad, et loomade eest hoolitsemine soodustab laste käitumisoskuste ja sotsiaalse suhtlemise arengut, õpetades lapsi teistega arvestama ja vastutama elusolendite eest (Õ10, Õ22).

Eriti tähelepanuväärne oli see, kuidas raskesti käituvad lapsed rahunesid ning hakkasid putukatega suhtlema, rääkides neile oma mõtteid. (Õ1)

Lasteaiaõpetajate kogemuste põhjal pakub loomade hooldamine ja nendega suhtlemine lastele olulisi õpikogemusi, mis aitavad arendada nii empaatiat kui ka vastutustunnet (Õ6, Õ22). Õpetajad toovad esile, et loomade kaasamine rikastab õppetööd mitmesugustes valdkondades. Valdkonnas „Mina ja keskkond” saavad lapsed praktilise kogemuse kaudu jälgida loomade kasvu, toitumist ja käitumist, mis toetab nende arusaama elusloodusest ning keskkonnaga seotud protsessidest (Õ13, Õ17). Matemaatikategevustes on õpetajad kasutanud näiteks ritsikate kasvu jälgimist loendamise ja mõõtmise kontekstis (Õ19).

Loovuse arendamisel aitavad kaasa tegevused, kus lapsed joonistavad loomi või kujundavad loomade elukeskkondi, näiteks akvaariume (Õ20). Keele ja kõne valdkonnas on loomadega seotud teemad aidanud lastel arendada jutustamisoskust ja rikastada sõnavara (Õ18). Mitmed õpetajad on märkinud, et loomade kaasamine suurendab laste õpimotivatsiooni, kuna elusloodusega seotud tegevused pakuvad lastele suurt huvi ja vahetut tähendust.

Õpimotivatsiooni suurenemine kindlasti. Mida ehedam õpiobjekt, seda põnevam on ja seda sügavamalt lapsed teemasse lähevad. (Õ21)

Lasteaiaõpetajate kogemuste põhjal aitab loomade eest hoolitsemine lastel arendada nii vastutustunnet kui ka hoolivust. Õpetajad kirjeldavad, et lapsed osalevad aktiivselt loomade eest hoolitsemisel, nad toidavad loomi, tagavad neile joogivee olemasolu ja jälgivad nende heaolu (Õ10, Õ22). Lisaks õpetatakse lapsi olema tähelepanelikud oma käitumise suhtes, et

mitte häirida loomi ega nende elupaiku (Õ6, Õ22). Mitmed õpetajad on märkinud, et loomade eest hoolitsemise kaudu avaldub laste empaatia ja hoolivus, kuna nad tunnetavad, et loomad sõltuvad nende hoolest (Õ22).

Lapsed meenutavad üksteisele, et rühmas tuleb olla vaiksem, sest loomakesed ei talu suurt lärmi. Samuti käivad lapsed ise kontrollimas, kas ritsikatel on piisavalt toitu, mis näitab nende vastutustunnet ja hoolivust. (Õ22)

Õpetajate kogemused loomade kaasamisel õppe- ja kasvatustegevustesse mängivad olulist rolli nende suhtumises sellesse praktikasse. Mitmed õpetajad on kirjeldanud, et neil on pikaajaline ja positiivne kogemus loomade kaasamisega ning nad hindavad seda võimalust kõrgelt (Õ5, Õ6, Õ21). Kogenud õpetajad rõhutavad, et loomade kohalolek toetab laste arengut ja loob mitmekesiseid õppimisvõimalusi, mis rikastavad igapäevast õppetööd (Õ5, Õ21). Samas ilmnes intervjuudest, et õpetajad, kellel puudub varasem kokkupuude loomade kaasamisega, võivad olla ettevaatlikumad. Nad tunnevad, et loomade eest hoolitsemine võib olla ajamahukas ja vajada täiendavat planeerimist (Õ15, Õ20). Sellest hoolimata peavad ka mitmed vähem kogenud õpetajad loomade kaasamist väärtuslikuks, kui selleks on loodud sobivad tingimused ja tugi. Üldine suundumus näitab, et positiivsed kogemused suurendavad õpetajate valmisolekut loomi õppetöösse kaasata, nähes selles vahendit laste rõõmu ja arengu toetamiseks (Õ5, Õ6).

Minu jaoks oligi takistus see, et mul endal puudus eelnev kogemus ning tegelikult polnud mul ka teadlikkust loomade kaasamise kohta. (Õ19)

Kokkuvõttes peavad intervjueeritud õpetajad loomade kaasamist lasteaia õppetöösse laste arengule soodsaks, kuna nende hinnangul aitab see lastel arendada emotsionaalseid ja sotsiaalseid oskusi, samuti vastutustunnet ning hoolivust. Õpetajad on välja toonud, et loomad pakuvad lastele väärtuslikke õppimisvõimalusi ning loovad turvatunnet ja rahu. Nende kogemuste põhjal on loomade kaasamise positiivne mõju eriti nähtav laste empaatia, käitumisoskuste ja sotsiaalse suhtlemise arengus.

Siiski tõid õpetajad välja, et loomade hooldamise ja kaasamisega kaasnevad ka teatud takistused ja väljakutsed, nagu allergiad, loomade eest hoolitsemine puhkuste ajal ning õpetajate esialgne ettevaatus (Õ2, Õ6, Õ11, Õ21). Samuti märkisid nad, et kogenud õpetajad kipuvad loomade kaasamise positiivset mõju kõrgemalt hindama, samas kui uued õpetajad vajavad sageli rohkem juhendamist ja tuge (Õ19, Õ20). Üldjoontes ilmnes õpetajate

arvamustest ja kogemustest, et loomade kaasamine lasteaia õppetöösse on nende hinnangul väga väärtuslik ning toetab laste oluliste eluoskuste arengut.

3.1.3. Loomade kaasamise eesmärgid ja mõju õppe- ja kasvatustegevustes

Kolmanda uurimusküsimusega soovisime uurida, millistel eesmärkidel kaasavad õpetajad loomi õppe- ja kasvatustegevustesse. Analüüsisime intervjuude käigus kogutud andmeid ning leidsime mitmeid kategooriaid, mis kirjeldavad õpetajate erinevaid kogemusi ja seisukohti loomade kaasamise eesmärkide osas. Andmete analüüsi tulemusel jagasime vastused järgmistesse kategooriatesse: empaatia ja vastutustunde arendamine, emotsionaalne tugi ja stressi maandamine, loodusteadlikkuse ja akadeemiliste teadmiste edendamine, sotsiaalsete ja suhtlemisoskuste arendamine, praktiliste ja motoorsete oskuste kujundamine ning õpimotivatsiooni ja keskendumisvõime toetamine.

Need kategooriad peegelduvad õpetajate arvamustes ja kogemustes, mis näitavad loomade kaasamise mitmekesisist mõju laste arengule ja õppeprotsessile.

Õpetajate hinnangul on loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse mitmekesise eesmärgiga tegevus, millel on oluline mõju laste arengule, emotsionaalsele heaolule ja teistele kasvatusprotsesside aspektidele. Intervjuudest kogutud vastused annavad hea ülevaate, kuidas õpetajad mõistavad loomade kaasamise eesmäärke ja nende mõju lastele.

Lasteaiaõpetajate arvates on loomade kaasamine laste õppe- ja kasvatustegevusse leidnud õpetajate seas tugevat toetust, kuna see pakub lastele mitmekülgsed arenguvõimalusi. Kõige enam tõstetakse esile empaatia ja vastutustunde arendamist, mis on loomade kaasamise üks peamine eesmärk. Õpetajad on kinnitanud, et loomade eest hoolitsemine õpetab lastele hoolivust, tähelepanu suunamist teiste vajadustele ning elusolendite austamist (Õ1, Õ4, Õ7, Õ13). Loomadega tegelemine annab lastele võimaluse mõista, et loomad vajavad regulaarset hoolt, toitmist, puhtuse hoidmist ja tähelepanu, mis omakorda arendab lastes vastutustunde tunnet (Õ10, Õ17, Õ21).

Lapsed õpivad elusolendite eest hoolitsema ja mõistma, et loomad vajavad elus püsimiseks erinevaid tingimusi. (Õ13)

Õpetajad on märkinud, et loomadega tegelemine aitab lastel mõista looduse väärtust ja õpetab neid loomi õigesti kohtlema, mis omakorda suurendab loodusteadlikkust ja hoolivust looduse vastu (Õ2, Õ5, Õ9). Loomade kohalolu ei mõjuta ainult laste emotsionaalset arengut, vaid pakub ka rahustavat mõju, aidates vähendada ärevust ja pakkuda turvatunnet. Õpetajad kinnitasid, et loomade lähedus rahustab lapsi, eriti neid, kes on rahutud või stressis (Õ6, Õ16, Õ22). Erivajadustega lastele on loomade kaasamine eriti kasulik, aidates neil enesekindlust kasvatada ning suhelda oma eakaaslastega (Õ2, Õ17).

Ärevamad ja arglikumad lapsed muutuvad enesekindlamaks, kui nad saavad loomade eest hoolitseda. (Õ2)

Õpetajate hinnangul aitab loomade kohalolu luua lasteaias turvalist ja kodusemat õhkkonda, mis toetab laste üldist heaolu (Õ12, Õ18). Lisaks emotsionaalsetele ja sotsiaalsetele arenguvõimalustele toob loomade kaasamine kasu ka laste teadmiste ja oskuste arendamisel. Õpetajad on oma kogemustest tõdenud, et loomade kaasamine erinevates õppevaldkondades, nagu "Mina ja keskkond", pakub lastele võimalusi jälgida loomade elu- ja kasvutsükleid, õppida nende toitumisvajadustest ning mõista, kuidas loomad ja inimesed on looduses omavahel seotud (Õ1, Õ7, Õ17). Samuti toovad õpetajad esile, et loomade käitumise jälgimine ja nende vajaduste mõistmine arendab laste analüüsivõimet ning teaduslikku mõtlemist, aidates lastel paremini mõista looduse ja elu protsesse (Õ5, Õ12, Õ19).

Me rääkisime ka sellest, et kalad on veekeskkonnas, aga kui me neid välja võtame, siis mis nendega juhtuda võib. See pani lapsi mõtlema. (Õ12)

Õpetajate hinnangul toob loomade kaasamine lastele väärtusliku praktilise kogemuse, mis aitab neil paremini mõista looduse ja elusolendite seoseid. Samuti leiavad õpetajad, et loomade eest hoolitsemine mõjutab positiivselt laste sotsiaalsete oskuste arengut. Koostööd ja jagamist nõudvad tegevused, nagu loomade eest hoolitsemine, arendavad laste meeskonnatööd ning suhtlemisoskusi. Õpetajad toovad esile, et lapsed, kes varem olid tagasihoidlikud, on loomade kaudu hakanud lihtsamini suhtlema oma rühmakaaslastega, mis omakorda tugevdab grupisõprussuhteid ja soodustab koostööd, luues positiivse ja toetava õhkkonna rühmas (Õ1, Õ7).

Üks häbelik laps, kes varem ei suhelnud eriti teistega, hakkas prussakate kohta uurima ja rääkis nüüd julgemalt rühmakaaslastega. (Õ7)

Samuti märkisid õpetajad, et loomade eest hoolitsedes õpivad lapsed hoolivust ja tähelepanelikkust ka teiste laste suhtes, mis aitab kaasa positiivse rühmadünaamika kujunemisele (Õ17, Õ22).

Õpetajate sõnul arendab loomade hooldamine laste motoorseid oskusi. Toodi esile, et loomade eest hoolitsemine, nagu toitmine, akvaariumi puhastamine ja muud hooldustoimingud, pakuvad lastele võimalusi oma peenmotoorikat ja käelisi oskusi arendada. Õpetajad märkisid, et lapsed naudivad osalemist igapäevastes hooldusülesannetes, mis õpetavad neile järjepidevust, kannatlikkust ja distsipliini. Laste igapäevane kaasamine loomade hooldamisse toetab õpetajate hinnangul nende motoorsete oskuste arengut ning aitab arendada laste võimet keskenduda ja hoolitseda detailide eest (Õ10, Õ17).

Kalade toitmine nõuab peenikese kalatoidu käsitlemist, mis omakorda arendab lastel näpitsvõtte kasutamist. (Õ18)

Õpetajate hinnangul aitab loomade eest hoolitsemine lastel igapäevaelus paremini mõista kohustusi ja vastutust. Samuti tõid õpetajad esile, et loomade kaasamine õppetöösse on tihedalt seotud õpimotivatsiooni ja laste keskendumisvõime arenguga. Laste kaasamine loomade eest hoolitsemisse suurendab nende huvi ja motivatsiooni õppetöö vastu, eriti tegevustes, kus loomad on aktiivselt osalised. Õpetajad märkisid, et laste tähelepanu ja keskendumisvõime paranevad, kui nad saavad osaleda oma tegevustes ning hoolitseda loomade eest, kuna see annab neile praktilise ja konkreetse ülesande, mis hoiab nende tähelepanu (Õ6, Õ19).

Igasugune rühmakeskkonna täiendamine suurendab õpimotivatsiooni ja inspireerib õppima. (Õ21)

Õpetajate arvates aitab loomade kaasamine lastel õppida praktilisi ja loodustemaatilisi teadmisi läbi kogemusõppe, mis omakorda toetab nende teaduslikku mõtlemist ning keskkonnateadlikkuse arendamist (Õ12, Õ23).

Kokkuvõttes tõid õpetajad välja, et loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevusse loob mitmekesise õpikeskkonna, kus lapsed saavad arendada oma empaatiat, vastutust, sotsiaalseid oskusi, praktilisi teadmisi ja õpimotivatsiooni. Õpetajate sõnul ei ole loomade kaasamine lihtsalt meelelahutuslik tegevus, vaid see on oluline ja väärtuslik osa laste igakülgse arengus, toetades nende sotsiaalset, emotsionaalset ja kognitiivset kasvu. Lisaks

rõhutasid õpetajad, et loomade eest hoolitsemine on tõhus viis arendada laste loodusteadlikkust ja empaatiavõimet elusolendite vastu. Loomade kohalolek pakub õpetajate hinnangul lastele rahu ja turvatunnet, aidates neil paremini toime tulla ärevuse ja stressiga.

3.1.4. Juhtkonna ja kolleegide suhtumine loomade kaasamisse õpetajate hinnangul

Neljanda uurimusküsimusega soovisime välja selgitada, kuidas tajuvad lasteaiaõpetajad juhtkonna ja kolleegide suhtumist loomade kaasamisse õppe- ja kasvatustegevustes. Analüüsisime intervjuude käigus kogutud andmeid ning leidsime mitmeid ühiseid kategooriaid, mis kirjeldavad õpetajate hinnanguid juhtkonna ja kolleegide suhtumist loomade kaasamisse õppe- ja kasvatustegevustesse. Andmete analüüsi tulemusel jagasime vastused järgmistesse kategooriateks: juhtkonna suhtumine loomade kaasamisse, kolleegide suhtumine loomade kaasamisse, vanemate hoiakud ja tagasiside ja konfliktid ja lahendused.

Enamik õpetajaid on kinnitanud, et nende haridusasutuse juhtkond toetab loomade kaasamist õppetöösse ning mõistab selle positiivset mõju lastele (Õ2, Õ5, Õ16, Õ21). Juhtkonna toetus väljendus õpetajate sõnul peamiselt sõnalise julgustamise ja moraalse toetuse kaudu, kuid mõnes lasteasutuses on juhtkond pakkunud ka praktilist abi, näiteks vajalike vahendite soetamist või nõustamist loomade hooldamisel (Õ12, Õ16).

Juhtkond on olnud toetav ja mõistis loomade positiivset mõju lastele. (Õ2)

Samuti leidis õpetajate sõnul haridusasutusi, kus juhtkond jäi pigem neutraalseks ega võtnud kindlat seisukohta loomade kaasamise osas. Nendes asutustes oli kehtestatud põhimõtte, et loomade eest hoolitsemise vastutus jääb täielikult õpetajate kanda (Õ3, Õ8, Õ19).

Juhtkond ei reageerinud loomade kaasamisse. Nad ei takistanud ega ka otseselt toetanud. Kokkulepe oli, et õpetajana pean mina vastutama loomade eest. (Õ19)

Kuigi rahalist toetust loomadega seotud tegevustele sageli ei pakutud, rõhutasid õpetajad, et juhtkonna tugi oli nende kogemuste põhjal oluline nii praktiliste otsuste langetamisel kui ka õpetajate motivatsiooni hoidmisel.

Kolleegide reaktsioonid olid õpetajate hinnangul üldiselt positiivsed, kuid vahel esines alguses ka teatavat skeptilisust. Mõned õpetajad mainisid, et kolleegid ei olnud esialgu kindlad, kas loomade rühma toomine on vajalik või millist lisatööd see võib nõuda (Õ1, Õ7, Õ9). Samas muutus enamik skeptilisi kolleegidest toetavaks, kui nad nägid, millist mõju loomade kohalolek laste käitumisele ja osalusele avaldab (Õ2, Õ6, Õ15).

Mõned olid skeptilised, kuid kui nägid laste entusiasmi, muutusid toetavamaks. (Õ7)

Mitmed õpetajad tõid esile, et nende kolleegid osalesid aktiivselt loomadega seotud tegevustes ja kaasasid neid ka oma õppetöös (Õ5, Õ6, Õ15). Kolleegid olid sageli uudishimulikud ja käisid vaatamas, kuidas lapsed loomadega suhtlevad, ning mõned hakkasid kaaluma loomade toomist ka oma rühmadesse (Õ17, Õ22).

Kolleegide meelestatus on positiivne. Samuti on kutsunud kolleegid nt lemmikloomapäeval tervele rühmale tutvustama koeraga läbiviidavaid tegevusi. (Õ6)

Õpetajate hinnangul tuli kriitilisi hääli eelkõige neilt, kes ei soovinud loomade eest hoolitseda või muretsesid töökoormuse suurenemise pärast. Õpetajad tõid välja, et sellistel puhkudel lepiti kokku, et loomade eest vastutavad peamiselt need õpetajad, kes loomade kaasamist algatasid (Õ9, Õ21).

Lapsevanemate reaktsioonid loomade kaasamisele olid valdavalt positiivsed, nagu kinnitasid enamik õpetajatest. Nad märkisid, et vanemad ei olnud loomade kohaloleku vastu ning kaebusi ei ole esitatud (Õ12, Õ14, Õ20). Samuti jagasid õpetajad, et mitmed lapsevanemad tundsid huvi ja kiitsid õpetajaid sellise tegevuse korraldamise eest (Õ5, Õ15, Õ18).

Vanematelt ei ole olnud mingeid kaebusi ega erimeelsusi, pigem vastupidi. (Õ12)

Siiski esines ka mõningaid vastuseisu juhtumeid, eriti allergiate ja hügieeniga seotud murede tõttu (Õ7, Õ11, Õ13).

Üks lapsevanem ei soovinud, et tema laps loomadega kokku puutuks, kartes hammustamist või allergiaid. Korraldasime koosoleku, kus selgitasime loomade rolli õppetöös, mis aitas muresid vähendada. (Õ11)

Sellistes olukordades pidasid õpetajad vajalikuks teha täiendavat selgitustööd ning pidada vanematega avatud dialoogi, et nende muresid leevendada.

Kuigi otseseid konflikte esines harva, tõid mõned õpetajad välja erimeelsused, mis puudutasid loomade hooldust ning sellega kaasnevat lisatööd (Õ1, Õ7, Õ9). Eelkõige oli probleemiks see, kes jaotab loomade eest hoolitsemise kohustused ning kuidas tagada, et keegi ei tunneks end ülekoormatuna (Õ10, Õ16).

Jah, näiteks oli mure allergiate ja puhtuse osas. Lahendasime selle sellega, et leidsime kõigile mugavad lahendused ning tegime selgitustööd. (Õ1)

Õpetajate kogemuste põhjal esines juhtumeid, kus rühmakaaslased või lapsevanemad ei jaganud samu väärtushinnanguid, ning loomade pidamine tekitas sellest tulenevalt pingeid (Õ11, Õ13). Sellistel puhkudel oli õpetajate sõnul vajalik leida kompromisse ning arvestada kõigi osapoolte seisukohtadega, et jõuda sobivate lahendusteni. Praktiliste raskustena tõid õpetajad esile peamiselt loomade hooldamise ja vastutuse jaotamise küsimused. Nende hinnangul oli üks suuremaid väljakutseid see, kuidas tagada loomade heaolu nädalavahetustel ja koolivaheaegadel (Õ9, Õ12, Õ16).

Vaheajad olid keerulised, kuna polnud alati võimalik tähelepanu kaladele suunata. (Õ12)

Õpetajate kogemustest selgus, et loomade eest hoolitsemine nõuab märkimisväärselt aega ja ressursse, mistõttu ei olnud kõik õpetajad valmis sellesse panustama (Õ8, Õ14). Intervjuueritid õpetajad tõid välja, et sellistes olukordades tehti otsus tuua loom rühma ainult siis, kui leidis vähemalt üks õpetaja, kes oli valmis võtma täieliku vastutuse loomade eest hoolitsemise eest (Õ19, Õ21).

Endises töökollektiivis olid pidevad konfliktid seoses akvaariumi puhastamisega, sest väljapakutud rühmade kaasamine puhastusprotsessi ei toimunud. (Õ16)

Õpetajate hinnangul oli oluline, et enne loomade rühma toomist oleks hoolikalt läbi mõeldud, kuidas nende eest hoolitseda ning kes täpselt vastutuse enda peale võtab. Õpetajate intervjuudest selgus, et loomade kaasamine õppetöösse on valdavalt vastu võetud positiivselt, kuna see toetab laste empaatiat, vastutustunnet ja praktilisi oskusi. Õpetajad märkisid, et juhtkond ja kolleegid on enamasti toetavad, kuid logistilised ja hooldusega seotud küsimused vajavad selget planeerimist. Lapsevanemate reaktsioonid olid õpetajate

arvates, peamiselt soosivad, kuid allergiate ja hügieeniga seotud mured on nõudnud täiendavat selgitustööd. Suurimateks väljakutseteks pidasid õpetajad loomade hooldamisega seotud logistikat ning vastutuse jagamist, kuid nende sõnul on läbimõeldud ja kooskõlastatud lahendused võimaldanud neid probleeme ennetada ja edukalt lahendada.

3.1.5. Õpetajate hinnang loomade mõjule laste sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule

Viienda uurimusküsimusega soovisime uurida, kas ja kuidas mõjutavad õpetajate hinnangul loomad laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Analüüsisime intervjuude käigus kogutud andmeid ning tuvastasime mitmeid kategooriaid, mis kajastavad loomade mõju laste sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule. Andmete analüüsi tulemusel jagasime vastused järgmistes kategooriatesse: loomade mõju laste sotsiaalsele arengule, loomade mõju laste empaatiavõimele ja hoolivusele, loomade mõju laste emotsionaalsele tasakaalule ja rahulikkusele, loomade mõju laste suhtlemisoskustele ja koostööle ning loomade roll konfliktide lahendamises ja empaatia suurendamises.

Õpetajate hinnangul on loomade kaasamine mõjutanud laste sotsiaalset arengut positiivselt, aidates neil paremini suhelda, koostööd teha ja vastutust jagada. Õpetajad täheldasid, et loomade eest hoolitsemine õpetab lapsi arvestama teiste vajadustega ning loob olukordi, kus on vaja teha ühiseid otsuseid ja tegutseda meeskonnana (Õ2, Õ7, Õ12, Õ18).

Lapsed on muutunud hoolivamaks, koostööaltimaks ja empaatiavõimelisemaks. (Õ2)

Mitmete õpetajate hinnangul on loomade eest hoolitsemise protsess andnud lastele väärtuslikke praktilisi kogemusi vastutuse ja hoolitsuse jagamisel, mis omakorda toetab laste sotsiaalsete oskuste arengut.

Loomade kaasamine on mõjutanud laste sotsiaalset käitumist – nad on hakanud rohkem omavahel suhtlema, jagades oma tähelepanekuid ja arutades, kuidas loomade eest hoolitseda. (Õ12)

Õpetajate sõnul ilmnes laste sotsiaalsete oskuste areng ka mängulistest tegevustes, näiteks kaasasid lapsed oma mängudesse loomade hooldamise ja nende jälgimise (Õ8, Õ17). Loomade eest hoolitsemine on õpetajate hinnangul suurendanud laste empaatiavõimet, kuna lapsed on hakanud paremini mõistma, et loomad vajavad hoolt ja tähelepanu (Õ5, Õ13, Õ17,

Õ22). Empaatiat arengut on õpetajad nimetanud üheks kõige selgemaks ja märgatavamaks mõjuks.

Lapsed on muutunud hoolivamaks nii loomade kui ka üksteise suhtes. (Õ12)

Mitmete õpetajate sõnul on lapsed loomade eest hoolitsemise kaudu hakanud rohkem märkama ka väiksemaid elusolendeid, nagu putukad, ning suhtuvad neisse hoolivamalt ja tähelepanelikumalt (Õ19, Õ21).

Kõige suurem muutus laste käitumises oligi heaolutunne endast sõltuva elusolendi armastamisest. (Õ20)

Õpetajate sõnul on laste empaatiavõime suurenemine toonud kaasa ka parema käitumise kaaslaste suhtes, näiteks on lapsed muutunud sallivamaks ja arvestavamaks (Õ7, Õ16, Õ22).

Lapsed õpivad märkama teiste vajadusi ja mõistma, kuidas nende tegevus mõjutab teisi elusolendeid. (Õ18)

Õpetajate sõnul aitab loomade kohalolek lastel rahuneda ja emotsionaalselt tasakaalukamaks muutuda (Õ1, Õ6, Õ10, Õ17). Kalade ja muude rahulike loomade vaatlemine on nende hinnangul eriti kasulik lastele, kellel on kalduvus ärevusele või raskusi oma emotsioonidega toimetulekul.

Kalade vaatlemine on laste jaoks rahustav. Nad armastavad jälgida, kuidas kalad liiguvad ja mida nad teevad. (Õ12)

Mõned õpetajad tõid välja, et loomade hooldamine on pakkunud lastele kindlat struktuuri ja rutiini, mis aitab neil emotsionaalselt paremini toime tulla (Õ16, Õ18).

Loomade eest hoolitsemine on aidanud nii emotsionaalse tasakaalu kui ka sotsiaalsete oskuste arendamisel. (Õ18)

Õpetajate sõnul on olnud juhtumeid, kus loomade lähedus aitas lastel negatiivseid emotsioone paremini hallata ja viha või kurbusega toime tulla (Õ21).

Kui lapsel oli raske oma emotsioonidega toime tulla, suunasime ta akvaariumi vaatama, mis aitas tal rahuneda. (Õ21)

Õpetajate sõnul soodustab loomade kohalolek laste koostööskusi ja aitab tugevdada omavahelisi suhteid (Õ3, Õ11, Õ14). Lapsed pidid loomade eest hoolitsemisel kokku leppima tööjaotuse, mis õpetas neid paremini suhtlema ja koostööd tegema.

Hommikuti asutakse dialoogi õpetaja ja kaaslastega, et kas kalad on juba söönud, ja tuuakse tool ning kalasöök, jagatakse järjekord, kes esimesena toidab. (Õ16)

Õpetajate sõnul pakub loomade eest hoolitsemine lastele võimaluse oma kogemusi ja tähelepanekuid jagada, mis aitab neil omavahel rohkem suhelda ning üksteist paremini mõista (Õ12, Õ21).

Tänu loomadele hakkasid lapsed rohkem omavahel suhtlema, rääkides üksteisele oma märkamistest. (Õ12)

Õpetajate hinnangul aitab loomade kaasamine lastel paremini konflikte lahendada ja omavahelisi suhteid parandada. Mitmed õpetajad tõid välja, et loomade eest hoolitsemine on nende kogemuse põhjal efektiivne viis tülide lahendamiseks (Õ2, Õ7, Õ17, Õ22).

Kahel lapsel, kes sageli tülitsevad, oli ühine lemmik raagritsikas. Nad hakkasid koos selle eest hoolitsema ja nende omavahelised suhted paranesid märgatavalt. (Õ1)

Õpetajate sõnul aitab loomade rahustav mõju konflikte ennetada, kuna nende kogemuse põhjal muutuvad lapsed loomade juuresolekul teadlikumaks oma käitumisest ning õpivad paremini oma emotsioone reguleerima (Õ4, Õ16).

Kui rühmas tekib konflikt või ärev olukord, võib lihtsalt akvaariumi juures viibimine aidata lastel rahuneda. (Õ4)

Õpetajate hinnangul on olnud juhtumeid, kus lapsed ise sekkusid ning selgitasid kaaslastele, miks loomade heaolu on oluline. Õpetajate sõnul aitas see käitumine tugevdada laste empaatiavõimet ning kujundas vastutustundlikumat suhtumist loomadesse (Õ16, Õ18).

Kui üks laps läks kalu hirmutama, sekkusid teised rühmakaaslased ja selgitasid talle, mis tunne võib kaladel olla. (Õ16)

Õpetajate hinnangul aitab loomade kaasamine õppetöösse oluliselt parandada laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Õpetajate sõnul suurendab loomade kohalolek laste empaatiavõimet, toetab suhtlemisoskuste arengut, aitab konflikte lahendada ning pakub

lastele emotsionaalset tuge ja rahunemist. Kuigi mõnel juhul on mõju õpetajate kogemuse põhjal ajutine või sõltunud konkreetsetest lastest, peavad nad üldist suundumust positiivseks – loomade kaasamine õppetöösse rikastab laste kogemusi ja arendab olulisi elulisi oskusi.

3.1.6. Praktilised soovitused loomade kaasamiseks haridusprotsessi õpetajate kogemuste põhjal

Intervjuu lõpus küsitud lisaküsimuse eesmärk oli uurida õpetajate soovitusi ja tähelepanekuid seoses loomade kaasamisega õppe- ja kasvatustegevustesse, tuginedes nende õpetajate kogemustele, kes on loomade kaasamist oma töös juba rakendanud. Uurimistöö raames esitatud küsimus „Mida soovite lisada loomade kaasamise teemal? Mida ütleksite kolleegile, kes on mõelnud loomade kaasamist, kuid pole seda veel teinud?” võimaldas koguda sisukaid refleksioone ja praktilisi soovitusi.

Vastustest ilmnes selge üldine toetus loomade kaasamisest haridusprotsessis. Õpetajad tõid esile mitmekesiseid positiivseid mõjusid laste arengule, sealhulgas sotsiaalsete oskuste, emotsionaalse heaolu ja vastutustunde kujunemisele. Õpetajad rõhutasid eelkõige loomade positiivset mõju laste sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule. Õpetajate hinnangul aitavad loomad lastel arendada empaatiat, vastutustunnet ning õpetavad hoolivust ja loodushoidlikkust. Õpetajate hinnangul loovad loomad rühmas rahuliku ja turvalise õhkkonna.

Kindlasti soovitan, kui võimalik, looma võtta. Kui teadlikult loomadele ise laste tähelepanu pöörata, siis see kindlasti toetab laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. (Õ14)

Mitmed vastajad tõid esile, et loomade kaasamine Eesti haridusasutustes on veel võrdlemisi algusjärgus. Samas tunti rõõmu selle üle, et huvi teema vastu on kasvamas. Võrdluses näiteks Hispaaniaga, kus loomade kaasamine lasteaedadesse on tavapraktika, tõdeti, et Eestis on veel arenguruumi nii teadlikkuse kui oskuste osas (Õ11).

Paljud õpetajad rõhutasid, et loomade kaasamine õppetöösse eeldab põhjalikku ettevalmistust. Enne looma rühma toomist tuleks hoolikalt läbi mõelda ja uurida, kas konkreetne loom sobib rühmakeskkonda, millised on tema vajadused ja kuidas korraldada tema igapäevane hooldus. Samuti tuleb mõelda sellele, kes vastutab looma eest

nädalavahetustel ja puhkuste perioodil. Lisaks soovitasid õpetajad alustada väikestest sammudega, näiteks akvaariumikalade või putukatega, et teha esimesed kogemused lihtsamaks ja stressivabamaks nii lastele kui ka õpetajatele. Samal ajal tuleks kaasata kogu meeskond ning pidada nõu lapsevanematega ja lastega endiga.

Alustage mõnest lihtsast loomast, nagu akvaariumikalad. Jälgige, kuidas lapsed kalade eest hoolitsedes arenevad. (Õ17)

Kindlasti ennem läbi rääkida oma kolleegide ja lastevanematega ning ennekõike ka lastega, et kõigi jaoks oleks see kogemus meeldiv. (Õ16)

Kõikides vastustes oli tunda tugevat usku sellesse, et loomade kaasamine pakub lastele väärtuslikke kogemusi. Õpetajad, kes olid seda oma töös juba rakendanud, jagasid kolleegidele, kes veel kahtlevad või ei ole loomade kaasamist proovinud, julgustavaid sõnu ja innustavaid näiteid oma praktikast.

Loomade kaasamine on 100 protsenti õige otsus ja toetan igati oma kolleege. (Õ20)

Kokkuvõttes võib intervjueeritud õpetajate kogemuste põhjal öelda, et loomade kaasamist peetakse oluliseks ning selles nähakse suurt potentsiaali laste mitmekülgses arengus. Kuigi selline lähenemine on Eestis veel suhteliselt vähe levinud, kinnitavad õpetajate kogemused, et teadlikult planeeritud ja hästi korraldatud loomade kaasamine toetab nii laste heaolu kui ka õpetamise kvaliteeti.

3.2. Arutelu ja ettepanekud

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli uurida lasteaiaõpetajate arvamusi ja kogemusi loomade kaasamise kohta õppe- ning kasvatustegevustesse ja analüüsida selle mõju laste emotsionaalsele ning sotsiaalsele arengule. Töö tulemused viitavad selgelt sellele, et õpetajad suhtuvad loomade kaasamisse valdavalt positiivselt ning peavad seda tõhusaks vahendiks laste tervikliku arengu toetamisel. Uuringu tulemused kinnitavad varasemates teoreetilistes käsitlustes esitatud järeldusi ning pakuvad väärtuslikku empiirilist tuge Eesti kontekstis.

Varasemad uuringud on näidanud, et loomade kohalolu hariduskeskkonnas võib oluliselt toetada laste sotsiaalset ja emotsionaalset heaolu (Beetz *et al.*, 2012; Raver & Knitzer, 2002; Denham *et al.*, 2007). Käesoleva uurimistöö tulemused kinnitavad neid seisukohti: õpetajad täheldasid, et loomade kohalolek aitab lastel paremini toime tulla emotsioonidega, pakub rahustavat mõju ning tugevdab empaatiavõimet. Eriti rõhutati, et rahulikud loomad, nagu kalad, aitavad lastel rahuneda ja emotsioone reguleerida, mis on kooskõlas Beetz'i (2012) seisukohaga oksütotsiinitaseme tõusust ja stressitaseme langusest.

Lisaks emotsionaalsele arengule toetas loomade kohalolu laste sotsiaalsete oskuste kujunemist. Õpetajad tõid välja, et loomade eest hoolitsemine, näiteks nende toitmine ja puhtuse tagamine, soodustas koostööd, vastutustunde arengut ja empaatilist käitumist. Need tähelepanekud on kooskõlas Hawkins *et al.* (2017) ning Purewal *et al.* (2017) uuringutega, mille kohaselt aitab loomadega suhtlemine arendada vastutustunnet ja hoolivust. Samuti kinnitavad käesoleva töö tulemused varasemaid leide (Beetz *et al.*, 2011; Friesen, 2010; Rõõm, 2018), mille kohaselt muutub lastevaheline suhtlemine loomade kohalolul soojemaks ja hoolivamaks. Eriti positiivseid muutusi täheldati käitumisraskustega või erivajadustega lastel, kellel ilmnis loomade kaasamisel parem keskendumisvõime ja suurem rahulikkus.

Tulemused näitasid, et lasteaedades eelistati väikeseid ja lihtsasti hooldatavaid loomi, nagu kalad, raagritsikad ja Aafrika hiidteod. Mõned rühmad olid katsetanud ka merisigu ja küülikuid, kuid nende puhul toodi välja keerukam hooldus ja suurem vastutus. Sarnased tulemused on ilmnunud ka varasemates uuringutes, mis näitavad, et haridusasutustes eelistatakse loomi, kes ei vaja pidevat järelevalvet ega keerulist hooldust (Rõõm, 2018).

Oluline tähelepanek oli, et õpetajate hinnangul toimisid loomad suhtluse soodustajatena, luues uusi suhtlemisvõimalusi ning suurendades sõbralikkust rühmas. Samuti täheldasid õpetajad, et loomade kaasamisel on positiivne mõju laste emotsionaalsele eneseregulatsioonile, kuna loomade juuresolekul rahunevad lapsed kiiremini ning suudavad oma tundeid paremini juhtida. Seda kinnitab ka Beetz *et al.* (2012) käsitlus loomadest kui sotsiaalsetest katalüsaatoritest.

Õpetajad kirjeldasid olukordi, kus loomade eest hoolitsemine soodustas uute suhete loomist ning aitas konflikte rahumeelsemalt lahendada, mis on kooskõlas Andersoni ja Olsoni (2006) järeldustega. Samuti tõid nad esile, et algselt loomade ees hirmu tundnud lapsed suutsid aja jooksul oma hirmud ületada, mis tugevdas nende enesekindlust ja sotsiaalset arengut.

Õpetajate hinnangul rikastas loomade kaasamine õpikeskkonda ning suurendas laste õpimotivatsiooni. Nad täheldasid, et loomade kohalolul olid lapsed tegevustes märgatavalt aktiivsemad, uudishimulikumad ning sidusid omandatud teadmisi paremini isiklike kogemustega, mis olid seotud loomade eest hoolitsemise ja nendega suhtlemisega. Need tähelepanekud kinnitavad Frieseni (2010), Gee (2010) ja Herberti (2017) järeldusi, mille kohaselt loomade kaasamine haridusprotsessi stimuleerib kognitiivseid protsesse ning toetab keskendumisvõime arengut.

Laste sotsiaalne ja emotsionaalne areng on varajases hariduses keskse tähtsusega ning õpetajate kogemuste põhjal pakub loomade kaasamine selles vallas märkimisväärset potentsiaali. Varasemad uuringud (Beetz et al., 2012; Thompson, 2006) on näidanud, et loomade kohalolu aitab arendada suhtlemisoskusi, tugevdada empaatiavõimet ning vähendada stressi ja ärevust. Ka käesoleva uuringu tulemused kinnitavad neid tähelepanekuid: õpetajad märkisid, et loomade kaasamine muutis lastevahelised suhted soojemaks ja hoolivamaks. Nende hinnangul aitas loomade eest hoolitsemine lastel õppida paremini jagama, tegema koostööd ja teistega arvestama – need on oskused, mis on igapäevaelus olulised.

Õpetajate kogemuste põhjal mõjutas loomade kohalolu eriti positiivselt erivajadustega lapsi, kes olid rahulikumad, suutsid paremini keskenduda ning tundsid end rühmas turvalisemalt. Mitmed õpetajad märkisid, et loomade abil oli lastel lihtsam emotsioone väljendada ning sotsiaalseid kontakte luua. Ka varasemad uuringud toetavad neid tähelepanekuid: Rõõm (2018) on leidnud, et loomade kaasamine aitab erivajadustega lastel paremini väljendada tundeid ja arendada sotsiaalseid sidemeid. Beetz *et al.* (2011) järeldavad samuti, et suhtlus loomadega võib vähendada stressi ning parandada lastevahelist suhtlust ja koostööd.

Uuringust selgus, et kuigi lasteaedade juhtkond suhtus loomade kaasamisse õppe- ja kasvatustegevustesse üldjoontes positiivselt, jäi vastutus nende eest hoolitsemise eest mitmel juhul täielikult õpetajate õlule. Õpetajad leidsid, et selgemad kokkulepped ja vastutuse jaotamine aitaksid vältida segadust ja vähendada stressi. Samuti tõid nad välja, et kolleegide esialgne ettevaatlikkus loomade kaasamise suhtes muutus kogemuste ja positiivsete näidete mõjul sageli toetavamaks. See kinnitab ka PETA TeachKind (2015) seisukata, et suhtumine areneb koos praktiliste kogemustega. Kõige sagedamini nimetatud probleemid olid seotud loomade hooldamise lisakoormuse, allergiate ja terviseriskide ning ebaselgete juhustega. Õpetajad rõhutasid, et ebakindlust tekitavad ka puudulikud reeglid ja juhendmaterjalide

puudumine. Sarnaseid kitsaskohti on välja toonud ka Uttley (2013), kelle sõnul on võtmetähtsusega täiendkoolituste ja praktiliste juhendite kättesaadavus. Reinaru (2020) rõhutab, et uute pedagoogiliste praktikate juurutamine nõuab toimivat tugistruktuuri ning õpetajate pidevat professionaalset arengut. Käesoleva uurimistöö tulemused näitavad samuti, et õpetajate valmisolek loomade kaasamiseks suureneb kogemuste kaudu ning toetuse olemasolu on selle juures otsustava tähtsusega.

Töö tulemuste põhjal võib järeldada, et loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse on õpetajate hinnangul mitmekülgsest positiivne, kuid selle edukaks ja jätkusuutlikuks rakendamiseks on vaja teadlikku lähenemist ja asutusepoolset tuge. Seetõttu soovitame haridusasutustel koostada ühtsed juhendmaterjalid, mis käsitleksid loomade kaasamise praktilisi aspekte, sealhulgas ohutusnõudeid, loomade heaolu tagamist ning laste juhendamist loomadega suhtlemisel. Selline juhend aitaks ühtlustada praktikat ja vähendada riske.

Oluline on ka õpetajate teadlikkuse ja pädevuse suurendamine, mistõttu soovitame korraldada koostöös loomakaitse ja haridusvaldkonna spetsialistidega täienduskoolitusi, mis keskenduvad loomade heaolule, loomade käitumise mõistmisele ning praktilistele tövõtetele nende kaasamisel. Samuti võiks loomade kaasamist rühmakeskkonda alustada lühiajaliste projektide või külaskäikudena, mis võimaldavad hinnata laste reaktsioone, õpetajate valmisolekut ja keskkonna sobivust. Alles kogemuste ja valmisoleku kasvades võiks kaaluda loomade püsivat kohalolekut hariduskeskkonnas.

Lisaks soovitame koolitusasutustel, haridusasutustel või omavalitsustel algatada kogemuste jagamise programme, kus õpetajad saavad omavahel vahetada praktilisi kogemusi loomade kaasamise kohta ning õppida üksteise edulugudest ja võimalikest raskustest. See aitaks luua toetava kogukonna ning toetaks teadlikumat ja vastutustundlikumat loomade kaasamist Eesti lasteaedades.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli uurida Tartumaa lasteaiaõpetajate arvamusi ja kogemusi loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevusse. Töö teoreetilises osas keskendusime sellele, kuidas loomade kaasamine võib toetada laste arengut, eriti sotsiaalsetes, emotsionaalsetes ja kognitiivsetes aspektides. Töö põhines erinevatel teadusuuringutel ja varasematel kogemustel, mis kinnitavad, et loomade kohalolek hariduskeskkonnas võib suurendada laste turvatunnet, enesekindlust, keskendumisvõimet ning soodustada suhtlemisuskuste arengut.

Empiirilises osas kirjeldasime uurimuse eesmärki ja uurimisküsimusi, samuti valitud meetodikat ja andmete kogumise protsessi. Uuringus kasutasime kvalitatiivset lähenemist, mille raames viisime läbi poolstruktureeritud intervjuud, kus osales kokku 23 lasteaiaõpetajat erinevatest Tartumaa lasteaedadest. Intervjuud salvestasime, transkribeerisime ja analüüsisime kvalitatiivse sisuanalüüsi abil, mille kaudu tuvastasime korduvad kategooriad. Intervjuud võimaldasid koguda põhjalikku teavet lasteaiaõpetajate arvamustest loomade rolli kohta, nende kaasamise eesmärkidest ning praktilistest kogemustest. Töö tulemused põhinevad intervjuueeritavate õpetajate hoiakutel ja hinnangutel, lähtudes uurimuse alguses püstitatud küsimustest ning eesmärkidest. Uuringu tulemusena saime vastused kõikidele püstitatud uurimisküsimustele.

Andmete analüüsimisel ja tõlgendamisel selgus, et lasteaiaõpetajate suhtumine loomade kaasamisele on valdavalt positiivne. Õpetajate arvamuste ja kogemuste põhjal ilmnes, et loomade kohalolu aitab toetada laste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, tõsta nende huvi õppimise vastu ning kujundada empaatiat ja vastutustunnet. Õpetajate kogemused selles valdkonnas on mitmekesised ning lasteaedades on kasutatud erinevaid loomi, alates akvaariumikaladest ja tigudest kuni küülikute ning teraapiakoerteneni. Nende kaudu on lastes arendatud hoolivust ning suurendatud teadlikkust loomade vajadustest ja elusolendite eest hoolitsemisest. Loomade kaasamine aitab arendada nii laste teadmisi kui sotsiaalseid oskusi ning luua turvalist ja rahulikku keskkonda, mis toetab ka erivajadustega lapsi. Samas selgus, et õpetajate kogemuste põhjal võib juhtkonna ja kolleegide suhtumine loomade kaasamisele olla varieeruv. Kuigi leidub tuge ja positiivset meelestatust, tõid õpetajad esile ka mitmeid praktilisi takistusi, nagu logistilised probleemid, vastutuse küsimused, allergiad ning ohutusnõuded, mis muudavad loomade kaasamise igapäevatoos keerukamaks.

Kokkuvõtlikult ilmnes, et õpetajate hinnangul on loomade mõju laste arengule mitmetasandiline: see väljendub suurenenud eneseväljendusjulguses, vähenenud stressitasemes ning paranenud suhtlemisostkustes. Loomade kohalolek toetab laste üldist heaolu ning rikastab lasteaiakeskkonda tervikuna.

Uurimistöö piirangutena tuleb arvestada, et valim oli piirkondlikult piiratud ja andmed koguti ainult Tartumaa lasteaiasõpetajatelt. Seetõttu ei saa tulemusi otseselt üldistada kogu Eesti konteksti. Lisaks tugines uurimistöö kvalitatiivsele andmekogumisele, mis põhines lasteaiasõpetajate isiklikel kogemustel ja arvamustel. See tähendab, et saadud tulemused on subjektiivsed ega võimalda teha statistilisi järeldusi. Kuna loomade kaasamine õppe- ja kasvatustegevustesse toimub praktikas erinevalt, võib varieeruda ka vastanute teadlikkus erinevatest kaasamisviisidest, mis omakorda võib mõjutada vastuste täpsust ja sisukust. Kuigi need piirangud vähendavad tulemuste laiendatavust, ei vähenda need töö praktilist väärtust.

Tulevikus võiks uurimistöö süütsi keskenduda sellele, kuidas loomade kohalolu mõjutab laste emotsionaalset heaolu, eriti just keerulistes või stressirohketes olukordades. Samuti oleks väärtuslik uurida, millist rolli mängivad loomad laste sotsiaalsete suhete kujunemisel ja emotsionaalse stabiilsuse toetamisel. Täiendav uurimisfookus võiks olla suunatud erinevate loomaliikide mõju hindamisele eri vanuserühmadele, et selgitada välja, millised loomad sobivad kõige paremini koolieelsesse haridusse ning millised sekkumismeetodid on kõige tõhusamad. Üks võimalik uurimissuund oleks tegevusuuring, kus võrreldakse kahte rühma samavanuste lastega: ühes rühmas kaasatakse loomad igapäevasele tegevusele, teises mitte. See võimaldaks hinnata loomade kohalolu pikaajalist mõju laste sotsiaalsele käitumisele, suhtlemisostkustele ja emotsionaalsele tasakaalule. Lisaks võiks arendada õpetajatele suunatud praktilist juhendmaterjali, mis toetaks loomade teadlikku ja turvalist kaasamist lasteaias õppe- ning kasvatustegevusse, pakkudes juhiseid sobivate loomaliikide, hoolduse ja kaasamistingimuste kohta.

Töö tulemused kinnitavad, et loomade kaasamine lasteaias õppe- ja kasvatustegevusse pakub väärtuslikku lisavõimalust laste arengu toetamiseks. Kuigi see nõuab teadlikku lähenemist ja tihedat koostööd, nähakse selles suurt potentsiaali laste igapäevase õpikogemuse rikastamisel ning nende psühhosotsiaalse heaolu edendamisel.

Uuringu põhjal selgus ka vajadus süsteemsema toetuse järele, et loomade kaasamine toimuks teadlikult, turvaliselt ja jätkusuutlikult. Seetõttu on soovitatav, et haridusasutused koostaksid praktilisi juhendmaterjale ning toetaksid õpetajaid täiendkoolitustega, mis käsitlevad loomadega töötamise põhimõtteid. Loomade kaasamist võiks alustada lühiajaliste projektide kaudu, et hinnata keskkonna sobivust ning laste, õpetajate ja lapsevanemate valmisolekut. Sellised sammud aitaksid tugevdada õpetajate enesekindlust ning toetaksid loomade mõtestatud ja tõenduspõhist kaasamist koolieelses hariduses.

KASUTATUD KIRJANDUS

Anderson, K. L., & Olson, M. R. (2006). The value of a dog in a classroom of children with severe emotional disorders. *Anthrozoös*, 19(1), 35–49.

<https://doi.org/10.2752/089279306785593919>

Armfield, J. M. (2007). Understanding animal fears: a comparison of the cognitive vulnerability and harm-looming models. *BMC Psychiatry*, 7(1), 68.

<https://doi.org/10.1186/1471-244X-7-68>

Bassett, H. H., Denham, S. A. & Wyatt, T. (2007). The socialization of emotional competence. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research*, 614–630. Guilford Press.

Becker, J. L., Rogers, E. C., & Burrows, B. (2017). Animal-assisted social skills training for children with autism spectrum disorders. *Anthrozoös*, 30(2), 307–326.

<https://doi.org/10.1080/08927936.2017.1311055>

Beetz, A., Kotrschal, K., Uvnäs-Moberg, K., Turner, D. C., Hediger, K., & Julius, H. (2011). The effect of a real dog, toy dog and friendly person on insecurely attached children during a stressful task: An exploratory study. *Anthrozoös*, 24(4), 349–368.

<https://doi.org/10.2752/175303711X13159027359746>

Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3, 234. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>

Blouin, D. D. (2012). Understanding relations between people and their pets. *Sociology Compass*, 6(11), 856–869. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2012.00494.x>

Born, P. (2017). Regarding Animals: A Perspective on the Importance of Animals in Early Childhood Environmental Education. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 5(2), 46. North American Association for Environmental Education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180030.pdf> (viimati vaadatud 02.01.2025)

Brodie, S. J., Biley, F. C., & Shewring, M. (2002). An exploration of the potential risks associated with using pet therapy in health care settings. *Journal of Clinical Nursing*, *11*(4), 444–456. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2702.2002.00628.x>

Cooney, M. H., Gupton, P., & O'Laughlin, M. (2000). Blurring the Lines of Play and Work to Create Blended Classroom Learning Experiences. *Early Childhood Education Journal*, *27*(3), 165-171 DOI:10.1007/BF02694230

Dicé, F., Santaniello, A., Gerardi, F., Menna, L. F., & Freda, M. F. (2017). Meeting the emotion! Application of the Federico II Model for pet therapy to an experience of Animal Assisted Education (AAE) in a primary school. *Pratiques Psychologiques*, *23*(4), 455–463. <https://doi.org/10.1016/j.prps.2017.03.001>

Dueñas, J.-M., González, L., Forcada, R., Duran-Bonavila, S., & Ferre-Rey, G. (2021). The relationship between living with dogs and social and emotional development in childhood. *Anthrozoös*, *34*(1), 33–46. <https://doi.org/10.1080/08927936.2021.1878680>

Endenburg, N., & van Lith, H. A. (2011). The influence of animals on the development of children. *Veterinary Journal*, *190*(2), 208–214. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2010.11.020>

Fine, A., & Andersen, S. (2021). A Commentary on the Contemporary Issues Confronting Animal Assisted and Equine Assisted Interactions. *Journal of Equine Veterinary Science*, *100*, Article ID: 103436. <https://doi.org/10.1016/j.jevs.2021.103436>

Friesen, L. (2010). Exploring animal-assisted programs with children in school and therapeutic contexts. *Early Childhood Education Journal*, *37*, 261-267. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0349-5>

Gee, N. R., Fine, A. H., & McCardle, P. (2017). *How Animals Help Students Learn: Research and Practice for Educators and Mental Health Professionals*. New York: Routledge.

Gee, N. R., Fine, A. H., & Schuck, S. (2015). Animals in educational settings: Research and practice. In A. H. Fine (Ed.), *Handbook on animal-assisted therapy: Foundations and guidelines for animal-assisted interventions* (4th ed., pp. 195–210). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-801292-5.00014-6>

Gee, N. R., Crist, E. N., & Carr, D. N. (2010). Preschool Children Require Fewer Instructional Prompts to Perform a Memory Task in the Presence of a Dog. *Anthrozoös: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*, 23(2), 173-184. <https://doi.org/10.2752/175303710X12682332910051>

Haav, A., Lõhmus, L., Oja, L., Mikk, I., Roolaht, M., Loost, R., Põldmaa, O., Hallik, M., Krivan, T.-M., & Pertel, T. (2019). *Lasteaia keskkonnatingimuste ja õppekasvatustegevuste mõju laste kehalisele arengule kooliks ettevalmistavas rühmas: Uuringu aruanne*. Tervise Arengu Instituut. https://www.tai.ee/sites/default/files/2021-03/157064298527_Lasteaia_keskkonnatingimuste_ja_oppekasvatustegevuste_moju_laste_kehalisele_arengule_kooliks_ettevalmistavas_ruhmas_uuringu_aruanne.pdf (viimati vaadatud 02.01.2025)

Hawkins, R. D., Williams, J. M., & Scottish Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ScottishSPCA). (2017). Childhood attachment to pets: Associations between pet attachment, attitudes to animals, compassion, and humane behaviour. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(5), <https://doi.org/10.3390/ijerph14050490>

Herbert, S., & Lynch, J. (2017). Classroom Animals Provide More Than Just Science Education. *Science & Education*, 26, 107-123. <https://doi.org/10.1007/s11191-017-9874-6>

Hur, E., Buettner, C. K., & Jeon, L. (2014). The Association Between Teachers' Child-Centered Beliefs and Children's Academic Achievement: The Indirect Effect of Children's Behavioral Self-regulation. *Child Care Forum*, 44, 309–325. <https://doi.org/10.1007/s10566-014-9283-9>

Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Ennok, K., Villems, K., & Peterson, T. (2013). Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele. *Haridus- ja Teadusministeerium*. https://www.hm.ee/sites/default/files/lapse_arengu_hindamise_ja_toetamise_juhendmaterjal_koolieelsetele_lasteasutustele.pdf (viimati vaadatud 02.01.2025)

Jalongo, M. R., Astorino, T., & Bomboy, N. (2004). Canine Visitors: The Influence of Therapy Dogs on Young Children's Learning and Well-Being in Classrooms and

Hospitals. *Early Childhood Education Journal*, 32, 9–16.

<https://doi.org/10.1023/B:ECEJ.0000039638.60714.5f>

Karurahu, G. (2024). *Kuidas kasvatada lapse ja lemmiklooma vahel rahulik ja turvaline*

side? [https://loomakaitse.ee/kuidas-kasvatada-lapse-ja-lemmiklooma-vahel-rahulik-ja-turvaline-](https://loomakaitse.ee/kuidas-kasvatada-lapse-ja-lemmiklooma-vahel-rahulik-ja-turvaline-side/#:~:text=Eesti%20Loomakaitse%20Selts%20%28ELS%29%20jagab%20praktilisi%20n%C3%A4pun%C3%A4iteid%2C%20kuidas,oma%20lemmikloomast%20loobuda%20p%C3%B5hjuse%2C%20kuna%20too%20hammustas%20last.%20(viimati%20vaadatud%2015.02.2025))

side/#:~:text=Eesti%20Loomakaitse%20Selts%20%28ELS%29%20jagab%20praktilisi%20n%C3%A4pun%C3%A4iteid%2C%20kuidas,oma%20lemmikloomast%20loobuda%20p%C3%B5hjuse%2C%20kuna%20too%20hammustas%20last.%20(viimati%20vaadatud%2015.02.2025)

side/#:~:text=Eesti%20Loomakaitse%20Selts%20%28ELS%29%20jagab%20praktilisi%20n%C3%A4pun%C3%A4iteid%2C%20kuidas,oma%20lemmikloomast%20loobuda%20p%C3%B5hjuse%2C%20kuna%20too%20hammustas%20last.%20(viimati%20vaadatud%2015.02.2025)

side/#:~:text=Eesti%20Loomakaitse%20Selts%20%28ELS%29%20jagab%20praktilisi%20n%C3%A4pun%C3%A4iteid%2C%20kuidas,oma%20lemmikloomast%20loobuda%20p%C3%B5hjuse%2C%20kuna%20too%20hammustas%20last.%20(viimati%20vaadatud%2015.02.2025)

side/#:~:text=Eesti%20Loomakaitse%20Selts%20%28ELS%29%20jagab%20praktilisi%20n%C3%A4pun%C3%A4iteid%2C%20kuidas,oma%20lemmikloomast%20loobuda%20p%C3%B5hjuse%2C%20kuna%20too%20hammustas%20last.%20(viimati%20vaadatud%2015.02.2025)

side/#:~:text=Eesti%20Loomakaitse%20Selts%20%28ELS%29%20jagab%20praktilisi%20n%C3%A4pun%C3%A4iteid%2C%20kuidas,oma%20lemmikloomast%20loobuda%20p%C3%B5hjuse%2C%20kuna%20too%20hammustas%20last.%20(viimati%20vaadatud%2015.02.2025)

Kirnan, J., Shah, S., & Lauletti, C. (2018). A dog-assisted reading programme's

unanticipated impact in a special education classroom. *Educational Review*, 72(1), 1–24.

<https://doi.org/10.1080/00131911.2018.1495181>

Kose, M. (2019). *Lugemiskoera mõju lugemiskiiruse ning lugemismotivatsiooni*

arendamisel I. klassi õpilaste seas tartu linna ühe kooli näitel. Magistritöö.

[https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/7d30bc78-f9ae-47b9-964f-](https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/7d30bc78-f9ae-47b9-964f-18ad1f110b66/content)

[18ad1f110b66/content](https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/7d30bc78-f9ae-47b9-964f-18ad1f110b66/content) (viimati vaadatud 05.01.2025)

Kovács, K. E., Balogh, E. Z., Lovas, B., et al. (2024). The role of animal-assisted programs

in physical health improvement of children and adolescents. *BMC Public Health*, 24,

Article 18326. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18326-y>

Kršková, L., Talarovičová, A., & Olexová, L. (2010). Guinea pigs—The “Small Great”

Therapist for Autistic Children, or: Do Guinea Pigs Have Positive Effects on Autistic Child

Social Behavior? *Society and Animals*, 139–151.

<https://doi.org/10.1163/156853010X491999>

Laherand, M. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Lewis, H., & Grigg, R. (2021). Pedagogical principles for successful animal-assisted

interactions in the early years. *Early Education*. [https://early-education.org.uk/guest-blog-](https://early-education.org.uk/guest-blog-pedagogical-principles-for-successful-animal-assisted-interactions-in-the-early-years/)

[pedagogical-principles-for-successful-animal-assisted-interactions-in-the-early-years/](https://early-education.org.uk/guest-blog-pedagogical-principles-for-successful-animal-assisted-interactions-in-the-early-years/)

[\(viimati vaadatud 02.01.2025\)](https://early-education.org.uk/guest-blog-pedagogical-principles-for-successful-animal-assisted-interactions-in-the-early-years/)

- LoBue, V., Bloom Pickard, M., Sherman, K., Axford, C., & DeLoache, J. S. (2013). Young children's interest in live animals. *British Journal of Developmental Psychology*, *31*(1), 57–69. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.2012.02078.x>
- Lopp, R. (2021). *Lemmikloomad lapse elus*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/7d30bc78-f9ae-47b9-964f-18ad1f110b66/content> (viimati vaadatud 05.01.2025)
- Macaulay, R., Lee, K., Johnson, K., & Williams, K. (2022). Mindful engagement, psychological restoration, and connection with nature in constrained nature experiences. *Landscape and Urban Planning*, *217* <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2021.104263>
- Massengill Shaw, D. (2013). Improving literacy skills through canine-assisted reading programs. *The Reading Teacher*, *66*(5), 365–371. http://www.readdogsmn.org/uploads/8/5/3/7/8537911/read_in_reading_teacher_feb13.pdf (viimati vaadatud 02.01.2025)
- Meers, L., Coutis, D., & Samuels, W. E. (2007). History of Animal-Assisted Therapy. *Encyclopædia of Human-Animal Relationships: A Global Exploration of Our Connections with Animals*, 1–3. https://www.researchgate.net/publication/344390748_History_of_Animal-Assisted_Therapy (viimati vaadatud 02.01.2025)
- Nugin, K. (2013). Keskkonna loomine. Rmt K. Nugin (Toim), *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. (lk 84–90). Tartu: Atlex.
- O'Haire, M. E., McKenzie, S. J. & Beck, A. M. (2013). Social behaviors increase in children with autism in the presence of animals compared to toys. *PLOS ONE*, *8*(2), *e57010*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0057010>
- People's Dispensary for Sick Animals. (2013). *PDSA Animal Wellbeing Report 2013: The state of our pet nation*. https://www.pdsa.org.uk/media/2579/paw_report_2013.pdf (viimati vaadatud 15.04.2025)
- PETA. (s.a). *What's the Problem With Classroom 'Pets'?*. <https://www.peta.org/teachkind/humane-classroom/whats-problem-classroom-pets/> (viimati vaadatud 29.12.2024)

- Pirnipuu, M. (2019). *Õpetajate kogemused loomade kaasamisel õppeprotsessis*.
Magistritöö. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/ddd657b0-2a59-4984-81f1-af6b0c8c1f76/content> (vaadatud viimati 04.12.2024)
- Powell, L. et al. (2019). Companion dog acquisition and mental well-being: a community-based three-arm controlled study. *BMC Public Health*, 19, 503.
<https://doi.org/10.1186/s12889-019-7770-5>
- Purewal, R., Christley, R., Kordas, K., Joinson, C., Meints, K., Gee, N., & Westgarth, C. (2017). Companion animals and child/adolescent development: A systematic review of the evidence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 234.
<https://doi.org/10.3390/ijerph14030234>
- Purewal, R., Christley, R., Kordas, K., Joinson, C., Meints, K., Gee, N. & Westgarth, C. (2024). Companion animals and child development outcomes: Longitudinal and cross-sectional analysis of a UK birth cohort study. *BMC Pediatrics*, 24, 578.
<https://doi.org/10.1186/s12887-024-05049-7>
- Raver, C. C., & Knitzer, J. (2002). Ready to Enter: What Research Tells Policymakers About Strategies to Promote Social and Emotional School Readiness Among Three- and Four-Year-Old Children. *National Center for Children in Poverty*.
- Reinaru, D. (2020). *Õpetajate innovaatus ja sotsiaal-kultuuriline käsitlus hariduses*.
Magistritöö, Tallinna Ülikool.
https://www.academia.edu/84216906/Kaasav_haridus_ja_%C3%B5petajakoolitus_sotsiaal_kultuurilisest_k%C3%A4sitlusest_1%C3%A4htudes (viimati vaadatud 27.12.2024)
- Rõõm, E. (2018). *Lastevanemate ja õpetajate hinnang koera kaasamise võimalusele ning vajalikusele lapse kasvukeskkonna rikastajana*. Tartu Ülikool, Narva Kolledž.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/a1941d37-3528-42ed-9003-de7add55f48d/content> (viimati vaadatud 27.12.2024)
- Sandt, D. D. (2019). Effective Implementation of Animal Assisted Education Interventions in the Inclusive Early Childhood Education Classroom. *Early Childhood Education Journal*, 48(1), 103–115. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-01000-z>

- Stockall N. S., Dennis, L., & Miller, M. (2012). Right From the Start. *Teaching Exceptional Children*, 45(1), 10–17. <https://doi.org/10.1177/004005991204500103>
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M., & Shaver, P. (2011). An attachment perspective on human–pet relationships: Conceptualization and assessment of pet attachment orientations. *Journal of Research in Personality*. 45(4), 345–357.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.04.001>
- Thompson, R. A. (2007). The development of the person: Social understanding, relationships, self, conscience. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology* (6th ed., Vol. 3). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0302>
- Tissen, I., Hergovich, A., & Spiel, C. (2007). School-based social training with and without dogs: Evaluation of their effectiveness. *Anthrozoös*, 20(3), 365–373.
<https://doi.org/10.2752/089279307X245491>
- Tuuling, C. (2021). *Sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamisel põhineva sekkumise mõju õpitulemustele*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/ce77d3a9-5d53-40f1-a530-b102c54ea0d6/content> (viimati vaadatud 05.01.2025)
- Uttley, C. M. (2013). Toddlers Through Grade 3: Animal attraction: Including animals in early childhood classrooms. *YC Young Children*, 68(4), 16–21. Väikelapsed kuni 3. klassini JSTORis (viimati vaadatud 27.12.2024)

LISAD

Lisa 1. Kiri intervjuu läbiviimiseks

Pealkiri: Palve intervjuu läbiviimiseks – loomade kaasamine õppeprotsessides

Tere, (.....),

Loodame, et Teil läheb hästi. Meie, Kairi Liiva ja Terje Lehes, oleme Tartu Ülikooli Narva Kolledži õpilased ja viime läbi uurimistööd loomade kaasamise kohta õppe- ja kasvatustegevuses koolieelses lasteasutuses

Kui Teil on aega ja soovi, siis oleksime väga tänulikud, kui saaksime Teiega läbi viia intervjuu, kus räägime erinevatest aspektidest, nagu loomade mõju laste õppeprotsessile, kasu ja väljakutsed, mis on seotud loomade kaasamisega.

Intervjuu kestus on umbes 30– 45 minutit ning saame seda läbi viia Teile kõige sobivamal ajal. Kõik vastused jäävad konfidentsiaalseteks ning neid kasutatakse ainult teadusuuringu eesmärkidel.

Palun andke teada, kui Teil on huvi osaleda ja millal oleks sobivaim aeg intervjuuks.

Lugupidamisega

Kairi Liiva ja Terje Lehes

kairiliiva30@gmail.com, lehesterje@gmail.com

Lisa 2. Intervjuu küsimused õpetajatele

Tutvustav osa enne intervjuerimist:

Olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži üliõpilane, Kairi Liiva/ Terje Lehes. Koos kursusekaaslasega teeme uurimistööd mille eesmärk on uurida lasteaiaõpetajate kogemusi ja arvamusi loomade kaasamise kohta õppe- ja kasvatustegevustes. Intervjuu salvestan helifailina, mille hiljem transkribeerime.

Mis on teie vanus?

Kui pikk on teie tööstaaž lasteaias?

Milliseid lähenemisviise kasutate õppe- ja kasvatustegevustes (projektõpe, nädalakava, kuukava või midagi muud) ja miks?

Teema küsimused:

1. Kuidas hindate loomade kaasamist laste õppeprotsessi? Millised on teie arvamused ja kogemused?
2. Milliseid eeliseid ja puudusi olete ise täheldanud loomade kaasamise juures õppetöös?
3. Miks, teie arvates, on loomade kaasamine laste õppe- ja kasvatustegevusse oluline või mitte oluline? Kas on mingeid konkreetseid põhjuseid?
4. Milliseid loomi te olete kasutanud/kasutate ja miks just neid? Kas on mingeid kindlaid omadusi, mida eelistate loomade valikul?
5. Millised olid teie ettevalmistused loomade kaasamiseks õppetöösse ja kas olete kogunud takistusi või väljakutseid selles protsessis?
6. Kuidas on lapsed reageerinud loomade kaasamisele õppeprotsessis? Kas olete märganud, et loomade kohalolek on mõjutanud nende käitumist, suhtlemisoskusi või õpimotivatsiooni?

7. Millised eesmärgid on teie arvates loomade kaasamisest õppe- ja kasvatustegevustesse? Kas need on seotud laste arenguga, emotsionaalse toega või mingisuguste muude eesmärkidega?
8. Kuidas on loomade kaasamine aidanud teie laste arengut? Kas olete täheldanud näiteks akadeemiliste tulemuste või emotsionaalse ja sotsiaalse heaolu paranemist? Palun jagage konkreetseid näiteid.
9. Kas loomade kaasamise eesmärgid varieeruvad sõltuvalt laste vajadustest või õppetegevuse sisust? Kui jah, siis kuidas?
10. Kuidas on teie lasteasutuse juhtkond reageerinud loomade kaasamisele õppe- ja kasvatustegevustes? Kas juhtkond on seda toetanud või olnud takistuseks, ja kuidas?
11. Millised on olnud teie kolleegide reaktsioonid loomade kaasamisele õppe- ja kasvatustegevustesse? Kas see on mõjutanud teie tegevusi ja otsuseid? Kas kolleegide suhtumine on olnud positiivne või negatiivne?
12. Kas teie kogemuste põhjal on esinenud konflikte või eriarvamusi seoses loomade kaasamisega õppetöös? Kuidas need on lahendatud?
13. Kuidas on loomade kaasamine mõjutanud laste sotsiaalset ja emotsionaalset käitumist? Kas olete täheldanud muutusi, näiteks rohkem empaatiat või paremat suhtlemisoskust?
14. Kuidas loomade kohalolek on mõjutanud laste suhtlemisoskusi, empaatiavõimet ja emotsionaalset tasakaalu? Kas olete täheldanud teatud positiivseid arengusuundi?
15. Kas olete märganud konkreetseid juhtumeid, kus loomade kohalolek on aidanud lahendada konflikte, suurendada empaatiat või tugevdada laste omavahelisi suhteid? Too näiteid.

Lisaküsimus: Mida soovite lisada loomade kaasamise teemal? Mida ütleksid kolleegile, kes on mõelnud loomade kaasamisele kuid pole seda teinud?

Lisa 3. Uuringus osalenud õpetajate demograafilised andmed ja õppemeetodite jaotus

Vanusevahemik	Inimeste arv
20–29 aastat	5
30–39 aastat	10
40–49 aastat	7
50–59 aastat	1
60–69 aastat	0

Tabel 1. Uuringus osalenud õpetajate jaotus vanuserühmade lõikes

Tööstaaži vahemik	Inimeste arv
1–5 aastat	8
6–10 aastat	10
11–15 aastat	3
16–20 aastat	0
21–25 aastat	0
26–30 aastat	1
31–35 aastat	1

Tabel 2. Uuringus osalenud õpetajate tööstaaž

Õppemeetod	Inimeste arv
Projektiõpe	19
Individaaltöö	1
Nädalakava	3

Tabel 3. Lasteaiaõpetajate rakendatavad õppemeetodid loomade kaasamisel